N6258

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolit Andrei Şaguna, 1853

Publicaţie bisericească a Arhiepiscopiei Sibiului

Telegraful Român

Anul 162 • nr. 1-4

1 şi 15 ianuarie 2014

APA CEA PURTĂTOARE DE HAR

Ne-a ajutat Bunul Dumnezeu şi în acest an să cinstim în mod deosebit *Praznicul Botezului Domnului*, prin dorinţa noastră, a tuturor, de a fi cu toţii împreună, în rugăciune, pentru a ne manifesta, astfel, unitatea de credinţă şi de slujire în Hristos. După săvârşirea Sfintei Liturghii în catedrala mitropolitană şi în toate celelalte biserici parohiale ale oraşului, printr-o procesiune sfântă, ne-am adunat cu toţii în Piaţa Mare a cetăţii Sibiului şi am oficiat acum impresionanta slujbă a *Sfinţirii celei mari a apei* sau a *Agheasmei Mari*, care încununează întreaga ceremonie liturgică a *Bobotezei*, împărtăşindu-ne, astfel, harul care s-a pogorât peste întreaga făptură şi, mai ales, peste firea apelor.

În aceste minunate clipe dumnezeieşti ale *Epifaniei* sau *Arătării Domnului*, în chip tainic, ne-am aflat cu toţii pe malul Iordanului, unde L-am văzut pe Mântuitorul Hristos botezându-Se de către Sfântul Ioan. Dacă la Praznicul ce a trecut L-am văzut Prunc dumnezeiesc, născut în peştera Betlehemului, iată că acum Îl vedem în toată puterea şi slava Sa, ca *Dumnezeu adevărat* şi *Om adevărat*, intrând în apele

Iordanului, iar cosmosul întreg L-a preamărit şi s-a înfricoşat de puterea dumnezeirii Sale, recunoscându-L ca Stăpân. Iordanul şi-a întors apele înapoi văzându-L pe Creator că Se atinge de creatură, pentru a o recâştiga pentru Sine. Imaginea sau icoana descoperirii depline a lui Dumnezeu, în Sfânta Treime, este desăvârşită în momentul în care glasul *Tatălui* din ceruri a mărturisit că *Fiul Său* Cel iubit este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, iar *Duhul Sfânt* a întărit cuvântul Tatălui, pogorându-Se sub forma porumbelului deasupra Fiului. De aceea, sărbătoarea aceasta este numită şi *Teofania*, adică arătarea sau descoperirea lui Dumnezeu.

Dumnezeu, din iubirea Sa nemărginită, S-a descoperit omenirii, mai întâi prin întruparea Fiului Său, Care a luat trup omenesc, unind în Sine firea dumnezeiască cu firea omenească, pentru a o răscumpăra. La Praznicul Botezului Domnului, Domnul nostru Iisus Hristos este confirmat ca Unul din Preasfânta Treime, Dumnezeu Fiul, Care afundă în Iordan păcatele omenirii.

Astăzi, *„firea apelor s-a sfinţit"* prin atingerea Dumnezeirii de ele, ca lucrare tainică a Botezului Domnului, ne învaţă cântările liturgice ale Sfintei Biserici. *Natura* creată de Dumnezeu pentru om a suportat şi ea căderea, odată cu omul, dar, în acelaşi timp, a fost ridicată de Mântuitorul Iisus Hristos, prin Răscumpărare, la cinstea pe care Dumnezeu i-a rânduit-o de la început, pentru a putea atinge starea eshatologică de „cer nou şi pământ nou", la sfârşitul veacurilor, materia restabilită prin Hristos putând deveni *„purtătoare de har"*.

Acum, printr-o rugăciune ierurgică pe care noi, cu toţii, am săvârşit-o împreună, arhierei, preoţi, diaconi şi credincioşi, am invocat pe *Duhul Sfânt* să vină, să Se pogoare peste *apa* aceasta, peste materia căreia Dumnezeu, prin actul creaţiei, i-a rânduit ca *finalitate* a fi principiul vieţii şi al curăţirii fizice. Fără apă nu există viaţă şi nu se poate înlătura necurăţia fizică. Duhul Sfânt invocat, prin lucrarea Sa sfinţitoare, i-a *schimbat* acestei ape *firea*, nu substanţa sau compoziţia chimică, şi a transformat-o în materie *„purtătoare de har"*, ca o nouă finalitate a acesteia, pentru a deveni, după cum cerem în rugăciunea de sfinţire, *„izvor de nestricăciune, dar de sfinţenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diavolilor pieire, îndepărtare puterilor celor potrivnice, plină de putere îngerească. Ca toţi cei ce se vor stropi şi vor gusta dintr-însa să o aibă spre curăţirea sufletului şi a trupului, spre vindecarea patimilor, spre sfinţirea caselor şi spre tot folosul de trebuinţă"*.

Se bucură acum de binecuvântare cerească întreaga lume, creaţia lui Dumnezeu, de aceea, prin *vizita pastorală* a preoţilor pe la casele credincioşilor, s-a binecuvântat şi s-a sfinţit şi întreaga agonisită a omului, care constituie mediul lui de viaţă. Pentru ca binecuvântarea lui Dumnezeu să rămână cu noi, dar şi în noi, gustăm astăzi, în stare de ajun, de jertfă duhovnicească a trupului, din această *apă sfinţită*, numită şi ea *Agheasmă Mare*, şi o vom lua încă opt zile, cu nădejdea câştigării vieţii celei veşnice, ziua a opta fiind ziua Învierii, icoana veacului viitor.

Agheasma Mare îşi păstrează finalitatea pe tot parcursul anului şi nu şi-o consumă odată cu încheierea praznicului Bobotezei, precum celelalte feluri de apă sfinţită, precum agheasma mică şi apa baptismală, care sunt legate strict de o anumită lucrare sfinţitoare. Pentru aceasta, Agheasma Mare *nu se alterează*, fiind legată şi de lucrarea tainică şi sfinţitoare a Botezului Domnului, când *„s-a sfinţit firea apelor"*, şi se păstrează în fiecare casă ca un mijloc permanent de sfinţire a omului şi a mediului său de viaţă. Cu Agheasma Mare sunt binecuvântate vasele folosite în bucătărie şi se foloseşte în orice nevoie spirituală sau de îndepărtarea a lucrării celui potrivnic.

Când vom gusta din apa sfinţită de la Bobotează trebuie să o facem cu multă responsabilitate, cu credinţă şi evlavia cuvenită, în stare de *ajun total*, adică înainte de a gusta ceva,

(continuare în p. 2)

† Dr. LAURENŢIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Frică de simboluri religioase?

Există în lumea în care trăim azi o frică faţă de simbolurile religioase? Dacă da, atunci care sunt cauzele acesteia? Este justificată frica faţă de simbolurile religioase ale unei religii în care nu credem? Pot fi simbolurile religioase ofensatoare pentru cei care nu sunt adepţi ai religiei care operează cu respectivele simboluri? Iată câteva întrebări la care vom încerca să răspundem în cele ce urmează. În loc de introducere, am ales ca punct de plecare modul în care diferite simboluri religioase sunt percepute într-o serie de romane scrise recent şi citite de milioane de oameni din întreaga lume. Înainte de a încerca să răspund la întrebările adresate aici, consider că este necesar să scriu câteva cuvinte despre puterea simbolurilor de a transmite mesaje şi despre responsabilitatea faţă de simbol. Mi se pare că este necesar ca ambele aspecte să fie scurt discutate înainte, întrucât stau în strânsă legătură cu formularea unor răspunsuri la întrebările de mai sus.

Un punct de plecare beletristic

Dan Brown este un scriitor american arhicunoscut prin romanele publicate în milioane de exemplare, traduse în numeroase limbi şi citite de nenumăraţi cititori. După romanul *Codul lui Da Vinci* (2003) mai menţionăm şi *Fortăreaţa digitală (1998), Conspiraţia (1999), Îngeri şi demoni (2000), Simbolul pierdut (2009)* şi, mai nou, *Inferno* (2013). Unele dintre aceste romane au stat la baza unor scenarii de filme care s-au bucurat de un succes asemănător cărţilor lui Dan Brown. Invariabil, acţiunea fiecăruia dintre romanele lui Brown îl are ca erou principal pe un profesor specialist în simbolistică de la Universitatea Harward care este solicitat să contribuie la dejucarea unor conspiraţii deosebit de periculoase pentru umanitate prin interpretarea unui simbol sau a unei serii de simboluri, cele mai multe dintre ele de natură religioasă. De fiecare dată, în conspiraţia complexă a fiecărui roman, Biserica

(continuare în p. 4)

Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA

Din cuprins:

Dan Mohanu
O imagine a timpului: actul restaurării în spaţiul eclezial | pagina **6**

Costion Nicolescu
De la simbolul profetic biblic la cel iconic al Bisericii Ortodoxe | paginile **7** şi **9**

Pr. Dr. Adrian Roman
Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie – o interpretare a lui Origen | pagina **9**

88834

Pr. Conf. Dr.
CONSTANTIN NECULA

PENTRU UNII CARE SE CREDEAU DREPŢI...

– între dispreţ şi discreţie

Pentru a încerca să scriu rândurile ce urmează am să cer ajutor Evangheliei. Mai precis textului din **Luca 18, 9-14.** Un fariseu şi un vameş. Ei ne sunt puşi dinainte. Cu mentalitatea lor, cu toată cultura lor religioasă, cu ticurile şi lucrarea lor. Vizibil fariseul pierde. El ţine, strict, Legea, iar asta nu e rău. Convingerea intimă că e mai bun decât celălalt doar pentru că împlineşte ritualuri, comparaţia cu cei căzuţi, hrăpăreţi, nedrepţi, adulteri ori chiar asemeni vameşului, pe care nici nu-l cunoaşte, e limpede că nu-l face plăcut dinaintea Domnului. Celălalt, vameşul, conştient de nedeplinătatea efortului său, aşezat în colţul umilinţei, nu compară, nu judecă, nu concluzionează. Se lasă în mâna lui Dumnezeu şi-I cere milă. Faptul că Domnul ni-l pune la îndemână este dătător de ton. Să-şi aducă aminte Dumnezeu de tine şi să te dea pildă nu-i de ici, de colo.

Pilda are însă o cheie de duh mai adâncă decât simpla exemplificare prin ea. Este dată „pentru unii care se credeau drepţi şi îi disprețuiau pe ceilalţi" (Luca 18, 9). Adică şi pentru noi, oamenii zilelor de acum, mereu puşi pe comparaţii şi disprețuirea aproapelui. Şi, Doamne, câte motive de disprețuire a aproapelui nu găsim. Cariera, familia, averea, aşezarea în „eşicher politic" sau câte o patimă ce-l face vulnerabil pe celălalt. Lumea în care vorbea Hristos era o lume constituită pe disprețuire. Dar a noastră, ce scuză mai avem când din dispreţ a scos-o preţul Golgotei, Sângele Mântuitorului? Toate aceste gânduri îmi vin când, odată cu praznicele cele mari ori aducerea unor Sfinte Moaşte, odată cu sfinţirea Agheasmei Mari, de exemplu, media explodează revenind asupra îmbulzelii create în astfel de momente. Desigur că sunt de nedorit. Că dovedesc o relativizare nedreaptă a marilor emoţii legate de întâlnirea cu Hristos Domnul şi Sfinţii Săi. Orice abuz înseamnă lipsă de asceză, orice lipsă de asceză anulează posibilitatea unei mistici cu adevărat legate de Biserică. Pentru cei învăţaţi cu liniştea chiliei ori răcoarea pelerinajelor spre vârfuri de munte şi de trăire ortodoxă, toate acestea dor. Nu înţeleg însă de ce ar trebui să ne simţim jigniţi că există, de ce anume disprețuim pe cei care stau la cozile răbdării. De ce un reporter şi părerea lui sunt mai importante decât vocaţia întâlnirii pe care o dezvoltă, umil şi obosit, pelerinul. De ce îmbulzeala la catafalcul divelor suicide ori al unor personalităţi profesionale e mai vrednică de respect, în reacţia mediei, decât prezenţa oamenilor simpli în nopţile de aşteptare şi bucurie ale pelerinajelor, cu sfinţii pentru sfinţirea vieţii.

Sunt preot crescut în cartier de oraş. Parte din copilărie mi-am petrecut la coadă, aşteptând pâine şi lapte, ori apă minerală ori fructe proaspete. Acolo s-au legat prietenii, am citit cărţi – colecţii întregi –, am aflat istoria demachiată de comunism a neamului meu. Nu spun că erau necesare, ferească Dumnezeu, dar erau mai de preţ cu mult decât cozile la rating din platourile de televiziune ce au devenit complete de judecată ale poporului, erau mai umane decât modul prin care ştiriştii umplu astăzi ecranele. Probabil că de acolo ni se trag destule, din cultura îmbulzelii. Deşi, plecat dincolo, am văzut şi în oraşe italiene cum oameni, ce coborau din *Alfa Romeo* ori erau îmbrăcaţi după ultima modă, se îmbulzeau în câte o cofetărie ce deschidea în prima zi şi oferea gratis înghețată, am fost martor la ieftiniri în rafturile magazinelor din Germania ori Franţa, cu îmbulzeli straşnice. Tot aşa cum intuiesc foarte bine în ce mod se petrec aglomerările în studiourile ce vânează îmbulzeli ori în redacţiile ce cultivă ştiri numai despre scăderile bisericaşilor. Mai ales când se eliberează un post ori se propun modificări de grilă. Cum nu pot uita îmbulzeala politicienilor pe liste şi locuri eligibile ori... vizibile. Doar că aceste îmbulzeli nu sunt în spaţii al sfinţeniei, veţi zice. De acord, sunt mai „sterilizate" în dezinfectantul civilizaţional, dar virusează şi devin normalitate în spaţiile mai permisive.

Este limpede că Biserica are obligaţia de a regândi pastorala sa legată de marile evenimente. Să propună o serie de infomări, să colaboreze cu specialişti în organizarea de profil, să dezvolte programe de catehizare şi de creştere a conştiinţei legate de astfel de evenimente. Ea trebuie să provoace televiziunile la decenţă, propunând mereu campanii de informare publică, emisiuni de lămurire a amănuntelor de organizare. Dar e limpede că nici în aceste situaţii nu vom eradica întru totul tulburarea şi negrija la liniştea aproapelui. Ele sunt reacţii la marile provocări ale secularizării instinctelor noastre de bun simţ. Chiar şi atunci când de partea ta sunt toţi colegii din presa locală, şi Sibiul este un exemplu în acest caz, efortul şi atenţia trebuie menţinute. Dintre misiunile amintite cea mai grea este să ne creştem credincioşii pentru întâlnirea cu sfinţenia în diferitele forme pe care le propunem, evitarea ierosiliei ca divertisment, a showului liturgic. Când nu ţinem cont de sensibilitatea lui Hristos Domnul în construirea şi activarea unor modele de pastoraţie activă, cum este cazul celor amintite, suntem vinovaţi.

Organizare strictă, decenţă în propunerea programului, sonorizare şi rostire publică atentă pentru a se înţelege slujba, cuvânt plin de sevă şi viu, cordialitate în colaborare pentru a nu avea de suferit obrazul Bisericii, limpezimea lui Hristos. Pentru a nu creşte disprețul în care sunt aruncate momentele noastre de bucurie şi oamenii noştri, cuminţii emoţinaţi şi decenţii ce ne însoţesc în toate zilele vieţii noastre pastorale. Pentru că, dacă îmbulzeala credincioşilor este regretabilă, şi mai dureroasă îmi pare disprețuirea lor, expunerea lor la disprețul reporterilor şi al observatorilor de pripas. Este o obligaţie fundamentală de a nu-i mai expune, lucrând, fie şi un an, pentru câteva zeci de minute în *agora*. Sau evitându-le atunci când folosul nu-i dinspre partea Bisericii. Ea nu este un vast supermarket de dorinţe, ci Trupul cel tainic al lui Hristos. Să opunem disprețului discreţia. Este o urgenţă pastorală.

APA
cea purtătoare de har

(urmare din p. 1)

ştiind că harul lui Dumnezeu se pogoară asupra noastră, lucrează şi rămâne în noi dacă îl chemăm şi conlucrăm cu el.

Dacă harul lui Dumnezeu ar veni doar peste sufletele noastre, în mod tainic, spiritual, nu peste întreaga fiinţă, noi, ca *fiinţe dihotomice*, alcătuite din *trup* material şi *suflet* imaterial, nu am avea posibilitatea să gustăm, să luăm, să fim părtaşi acestei lucrări dumnezeieşti şi prin simţurile trupului, firea omenească neputându-se împărtăşi pe deplin de această lucrare sfinţitoare. Cea mai importantă părtăşie cu Dumnezeu este însă Sfânta Euharistie. Iată cum iubirea nemărginită şi desăvârşită a lui Dumnezeu binecuvintează pâinea şi vinul şi le transformă în Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, neschimbând substanţa materiei, numai ca să ne putem noi împărtăşi de El, să mâncăm Sfântul Său Trup şi Scumpul Său Sânge. Tot aşa, pentru a putea fi consumată şi a ne împărtăşi de efectele ei sfinţitoare, şi apa, ca materie sfinţită, îşi schimbă numai finalitatea, nu forma sau substanţa în sine.

Pe lângă părtăşia noastră de lucrarea sfinţitoare a Agheasmei Mari, comemorarea liturgică a actului *Botezului Mântuitorului în Iordan* este şi o *prefigurare* şi un *model fundamental* al primei Taine creştine, poarta de intrare în Biserica lui Hristos, Taina naşterii din nou – ***Botezul cu Duh Sfânt***. Coborând în Iordan, *Hristos a sfinţit firea apelor* şi a consfinţit actul afundării din Botezul creştin. Instituirea acestei Taine este prevestită de *Sfântul Ioan Botezătorul*, când zice despre Hristos: *„Eu v-am botezat pe voi cu apă, El însă vă va boteza cu Duh Sfânt"* (Mc. 1, 8).

După Jertfa Sa mântuitoare şi după biruirea morţii, prin Învierea cea de a treia zi, *Mântuitorul a instituit pe Sfinţii Săi Ucenici şi Apostoli ca săvârşitori ai lucrărilor sfinţitoare,* ***hirotonindu-i ca arhierei***, când *„a suflat asupra lor şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt..."* (In. 20, 22). Pe aceştia i-a trimis, apoi, la propovăduire, poruncindu-le: *„...mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh"* (Mt. 28, 19). La *Cincizecime,* Duhul Sfânt S-a pogorât în mod văzut, în chip de limbi ca de foc, peste Sfinţii Apostoli (Fapte 2, 3-4), iar aceştia *au botezat*, cu Botezul Duhului Sfânt *„ca la trei mii de suflete"* (Fapte 2, 41), constituindu-se prima comunitate creştină, *Biserica din Ierusalim*.

Botezul creştin a devenit, astfel, *condiţia „sine qua non"* a intrării în Biserică şi, implicit, a mântuirii, căci Însuşi *Mântuitorul* condiţionează acest lucru, când îi spune lui Nicodim: *„De nu se va naşte* ***cineva*** *(adică* ***orişicine****) din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu"* (In. 3, 5).

Botezul creştin, cu apă şi cu Duh Sfânt, este, întâi de toate, o *„naştere din nou"* (Tit 3, 5), *„în viaţa în Hristos", o moarte* şi *o înviere împreună cu Hristos* (Rom. 6, 3-6). Prin întreita afundare în apa sfinţită a botezului, *moare omul cel vechi* (Col. 2, 11), *robit păcatului* (Col. 3, 2), şi *învia omul cel nou* (Efes. 2, 15).

Naşterea din nou aduce *ştergerea păcatului strămoşesc* şi *a păcatelor personale* săvârşite până la Botez, dacă sunt. A fi botezat în Hristos – ne spune Sf. Ap. Pavel (Rom. 6, 3-6) – înseamnă a fi unit cu El într-un mod precis, adică a fi părtaş Răstignirii, Îngropării, Învierii Sale şi vieţii celei noi. *Îmbrăcarea în Hristos*, prin Botez, înseamnă o acoperire şi o aderare totală. Cel botezat devine *creştin, fiu al lui Dumnezeu după har* (Gal.4, 6), *membru al Trupului Său Tainic, Sfânta Biserică* (I Cor. 6, 15) *şi moştean al Împărăţiei cerurilor* (Gal. 4, 7). Prin Botez se primesc harurile virtuţilor teologice: *credinţa, nădejdea şi iubirea.*

Necesitatea Botezului pentru câştigarea mântuirii justifică, temeiniceşte şi impune practica dintotdeauna a Bisericii de a administra această taină şi *copiilor*, din fragedă pruncie, *pentru a nu priva pe cineva de câştigarea vieţii veşnice.* Cei care mărturisesc *credinţa Bisericii, necesară la Botez* (*cf.* Mc. 16, 16), în locul pruncilor sunt *părinţii* şi *naşii lor,* care solicită Botezul celor mici.

Deci, Praznicul Botezului Domnului ne-a adus o întreita bucurie: prima este *„luminarea lumii",* după cum mărturiseşte troparul praznicului, prin descoperirea *Preasfintei Treimi,* a doua este împărtăşirea noastră din sfinţirea *„firii apelor",* prin stropire şi gustare din Agheasma Mare, care aduce a treia bucurie, reactivarea în noi a harului mântuitor, primit prin Sfânta Taină a Botezului creştin.

LITURGHIE • PASTORAŢIE • MĂRTURISIRE

Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA, Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului

Duminică, 1 decembrie. A slujit Sf. Liturghie împreună cu Î.P.S. Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei, şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia. A săvârşit, apoi, pe esplanada din faţa catedralei slujba de Te Deum, prilejuită de serbarea Zilei Naţionale a României.

Luni, 2 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Marţi, 3 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A participat, la Biblioteca Astra din Sibiu, la lansarea lucrării „Părintele Dumitru Stăniloae, un urmaş vrednic al patristicii clasice", realizată de prof. univ. dr. Gheorghe F. Anghelescu, adresând celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare. În aceeaşi zi, a primit, la Reşedinţa mitropolitană, vizita domnului Cristian Vasile Petcu, Secretar de Stat în cadrul Ministerului Culturii şi Patrimoniului Naţional.

Miercuri, 4 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. A participat, în aceeaşi zi, la închiderea expoziţiei celor peste 100 de cruci de lemn realizate de copiii de la Centrul parohial „Sfinţii Timotei şi Mavra" din localitatea Slimnic, protopopiatul Sibiu, care au fost expuse vreme de două săptămâni la Biblioteca Astra din Sibiu. A adresat tuturor celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Joi, 5 decembrie. A avut program de lucru la cabinet.

Vineri, 6 decembrie – *Sărbătoarea Sf. Nicolae.* A participat la manifestările prilejuite de inaugurarea Campusului teologic universitar „Nicolae Ivan" din Cluj-Napoca.

Sâmbătă, 7 – luni, 9 decembrie. Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Î.P.S. Sa a răspuns invitaţiei Preasfinţitului Părinte Episcop Siluan al Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, participând la sărbătoarea hramului parohiei Romano di Lombardia. Duminică, 8 decembrie, Î.P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie împreună cu P.S. Siluan şi un sobor de preoţi şi diaconi, şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură. De asemenea, a dăruit parohiei „Sf. Ierarh Andrei Şaguna, Mitropolitul Transilvaniei" o părticică din moaştele sfântului şi marelui mitropolit ardelean.

Marţi, 10 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou.

Miercuri, 11 decembrie. A predat cursuri de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie din Sibiu. A avut program de audienţe.

Joi, 12 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 14 decembrie. A participat, la Catedrala mitropolitană, la concertul de colinde susţinut de Corul „Armonia" din Baia Mare. A adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 15 decembrie. A oficiat slujba de sfinţire a Bisericii „Sf. Cuv. Parascheva" din localitatea Grânari, protopopiatul Rupea. A slujit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *iconom stavrofor* pe P.C. pr. paroh Marius Ţichindelean. La final, Î.P.S. Sa a acordat acte de cinstire principalilor ctitori şi binefăcători.

Luni, 16 decembrie. A avut program de audienţe şi lucrări de birou. A primit, la Reşedinţa mitropolitană colinda unui grup de copii din localitatea Şinca Nouă, jud. Braşov. În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a binecuvântat icoanele şi catapeteasma reînnoite ale Bisericii „Sfântul Gheorghe" din localitatea Noul Român, Protopopiatul Avrig. Cele patru icoane mari ale catapetesmei au fost restaurate în totalitate la Centrul de restaurare al Arhiepiscopiei Sibiului, starea lor de degradare fiind ridicată din cauza umezelii. Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Marţi, 17 decembrie. A prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului. Seara, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala mitropolitană, unde a primit şi colinda diferitelor grupuri de elevi de la şcolile şi liceele sibiene.

Miercuri, 18 decembrie. A primit, la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu, colinda preoţilor din protopopiatul Sibiu, a preoţilor din protopopiatul Mediaş, a unui grup de copii de la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Avrig, precum şi a credincioşilor parohiei Dealu Ocnei, protopopiatul Sibiu. În aceeaşi zi, la invitaţia domnului Ioan Cindrea, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, a participat la şedinţa festivă a Consiliului, în cadrul căreia a adresat celor prezenţi un cuvânt de mulţumire pentru sprijinul acordat, de-a lungul anului, Arhiepiscopiei şi parohiilor sibiene.

Colindători la Reşedinţa Mitropolitană

Joi, 19 decembrie. A participat la manifestările prilejuite de inaugurarea noii hidrocentrale de la Racoviţa, jud. Sibiu, eveniment la care a luat parte şi domnul Victor Ponta, Prim-ministrul României. A primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, colinda monahiilor de la mănăstirile Nocrich, Cârţişoara şi Orlat. În aceeaşi zi, în Aula „Mitropolit Ioan Meţianu", Î.P.S. Sa a participat la serbarea de Crăciun a copiilor de la Centrele de zi parohiale din Sibiu. Peste 100 de copii care beneficiază de serviciile centrelor sociale de pe lângă Biserica „Pogorârea Sfântului Duh" – Valea Aurie, Biserica „Înălţarea Domnului" – Mihai Viteazul şi Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" – Ştefan cel Mare au pregătit, împreună cu preoţii şi voluntarii din parohii, un moment de colinde, poezii şi cântări specifice Crăciunului. La final, Î.P.S. Sa le-a oferit daruri. Seara, a participat, la Catedrala mitropolitană, la concertul de colinde susţinut de corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie din Sibiu, adresând, la final, celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Vineri, 20 decembrie. A oficiat la monumentul eroilor din faţa Casei de Cultură a Sindicatelor din Sibiu, o slujbă de pomenire pentru eroii Revoluţiei din Decembrie 1989. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. A primit la Reşedinţa mitropolitană colinda angajaţilor Centrului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Sâmbătă, 21 decembrie. Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvântare a militarilor din *Batalionul de instrucţie şi asigurare învăţământ, seria a doua – octombrie 2013*, care au depus jurământul la Şcoala de Aplicaţie pentru Unităţi Sprijin de Luptă „General Eremia Grigorescu" din Sibiu. Cu acest prilej, a adresat celor prezenţi un cuvânt de binecuvântare.

Duminică, 22 decembrie. A oficiat slujba de resfinţire a Bisericii „Sf. Nicolae" din localitatea Sebeş, protopopiatul Făgăraş I. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură. L-a hirotesit întru *iconom* pe părintele paroh Cosmin Moldovan.

Miercuri, 25 decembrie *(Ziua Praznicului Naşterii Domnului).* A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Catedrala mitropolitană. La finalul slujbei, Î.P.S. Sa a oferit distincţia „Crucea Şaguniană pentru Mireni" domnului avocat Dorin Suciu. La ora 17, a participat la slujba Vecerniei la Catedrala mitropolitană, iar în aceeaşi zi, la Reşedinţa mitropolitană, a oferit o recepţie oficială, la care au fost invitaţi preoţii din Sibiu, autorităţi locale, conducerea Universităţii „Lucian Blaga", decanii facultăţilor sibiene, profesori ai Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", precum şi angajaţii Arhiepiscopiei Sibiului.

Joi, 26 decembrie *(A doua zi de Crăciun. Soborul Maicii Domnului).* A săvârşit Sf. Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Înălţarea Domnului" din Braşov. În aceeaşi zi, a oficiat slujba Vecerniei şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Parohia Sâmbăta de Sus-Răsăriteană. La sfârşitul slujbei, cetele de colindători şi de irozi au susţinut un recital de colinde şi obiceiuri specifice Ţării Făgăraşului.

Vineri, 27 decembrie *(A treia zi de Crăciun. Sf. Arhidiacon Ştefan).* A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat credincioşilor un cuvânt de învăţătură la Biserica „Naşterea Domnului" din Sibiu. La sfârşitul slujbei, a acordat distincţia „Crucea Şaguniană pentru Mireni" domnului dr. ing. Ilie Carabulea.

Sâmbătă, 28 decembrie. A participat, la Sălişte, la sărbătoarea junilor, prilej cu care a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Duminică, 29 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie şi a adresat un cuvânt de învăţătură credincioşilor la biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din localitatea Râşnov, protopopiatul Bran-Zărneşti. La sfârşitul slujbei, l-a hirotesit întru iconom stavrofor pe P.C. pr. paroh Ioan Ovidiu Coroiu, iar apoi, a acordat distincţia „Crucea Şaguniană" preoţilor parohi din localitate pentru sprijinul deosebit acordat dezvoltării patrimoniului şagunian.

Luni, 30 decembrie. Î.P.S. Sa a oficiat, la Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba specială la trecerea dintre ani şi a adresat credincioşilor prezenţi un cuvânt de învăţătură.

Pr. Dr. Cristian VAIDA

88834

Frică de simboluri religioase?

(urmare din p. 1)

Romano-Catolică, sau unii dintre reprezentanţii ei, joacă un rol negativ, fiind fie direct implicată în conspiraţie sau contribuind la aceasta într-un fel sau altul, dar în mod necesar malefic. Un rol important în fiecare roman este jucat de un personaj feminin care-l ajută pe specialistul în simbolistică în munca lui, deschizându-se astfel calea – se putea oare altfel? – spre o posibilă idilă între cei doi. Munca reputatului profesor de simbolistică constă în descifrarea unor simboluri religioase, acţiune care duce la identificarea conspiraţiei puse la cale de forţe oculte. Simbolul devine, în romanele lui Brown, purtător al unui mesaj ocult, adresându-se doar iniţiaţilor şi fiind folosit de către aceştia pentru a indica punerea la cale a unor acţiuni ce trebuie să rămână ascunse marelui public. Simbolul trece astfel aproape exclusiv în domeniul esotericului. În cel mai bun caz simbolul are un mesaj primar, general, înţeles de către toţi, dar în mod necesar şi unul ascuns şi ocult, înţeles doar de către iniţiaţi.

Nu doresc să discut aici calitatea romanelor lui Dan Brown sau a filmelor turnate după acestea. Fiecare cititor, respectiv privitor al filmelor, este liber să o facă pentru sine. Nici nu doresc să-l fac pe Dan Brown vinovat de deturnarea sensului real al simbolului. Ceea ce doresc să scot în relief aici este faptul că Dan Brown operează cu o anumită concepţie despre simbol care este simptomatică pentru o parte din lumea în care trăim, el făcându-se eventual vinovat de răspândirea acestei false percepţii deja existente. Probabil că, cel puţin în parte, aşa se explică şi succesul romanelor lui: publicul rezonează cu modul în care el operează cu simbolurile.

Mesajul simbolurilor

Nu doresc să teoretizez aici pe marginea simbolului. Există o enormă literatură de specialitate pe această temă, scrisă de specialişti în istoria religiilor şi de teologi. Doresc să mă refer pe scurt doar la puterea simbolurilor de a transmite mesaje. Sunt întru totul de acord cu afirmaţa lui Dan Brown din ultimul său roman, *Inferno*, că „orice simbol de succes" este „simplu, distinctiv şi uşor de reprodus"[1]. În simplitatea lui, simbolul are puterea de a transmite mesaje complexe devenind „reprezentarea nereprezentabilului"[2]. Să luăm ca exemplu cel mai comun simbol creştin, care este Crucea, fiind acceptat ca atare de mai toţi creştinii. Ca reprezentare, Crucea este deosebit de simplă: o linie verticală mai lungă este suprapusă la 90 de grade de o linie orizontală ceva mai scurtă. Totuşi acest simbol simplu, chiar banal la nivelul reprezentării, transmite un mesaj primar extrem de complex: este vorba de întreaga taină a mântuirii, aşa cum o înţelegem noi, creştinii. Dar Crucea nu transmite numai acest mesaj soteriologic şi transcedental primar. O serie întreagă de alte mesaje secundare adiacente sunt posibile. Fiind simbol al creştinismului, Crucea va fi asociată cu tot ceea ce reprezintă această religie, fiecare interpretându-i mesajul în funcţie de modul în care se raportează faţă de această religie. De exemplu, un păgân din secolul al III-lea putea vedea în Cruce un instrument de tortură, care, în ultima vreme, a devenit simbol pentru o ciudată şi obscură religie pentru că Întemeietorul acesteia a murit răstignit pe Cruce. Pentru un mahomedan din secolul al XIII-lea care trăia în Orientul Mijlociu, Crucea putea reprezenta simbolul adepţilor lui Isa (Iisus) care au tăbărât peste ei în haine marcate cu semnul Crucii (cruciaţii), răspândind teroare şi moarte. Chiar şi între creştini, Crucea are înţelesuri secundare diferite. Să ne oprim doar asupra faptului că diferitele tradiţii creştine au dezvoltat diferite „cruci" specifice. Adăugarea la semnul Crucii a unor elemente suplimentare ne face să vorbim azi de Cruce greacă, celtică, armeană, rusă, etiopiană, georgiană etc. Vederea, de exemplu, a crucii ruseşti ne face să asociem cu aceasta o întreagă tradiţie şi spiritualitate creştină ortodoxă. Iată cum simbolul poate transmite o multitudine de mesaje, pe lângă cel principal. Simbolul religios, spre deosebire de simbolul ne-religios, are capacitatea de a transmite un mesaj principal *transcedental* căruia pot să-i fie asociate o serie de mesaje legate de această lume, dar în legătură cu transcedentalul. Mă opresc din nou la simbolul Crucii: mesajul primar este de natură transcedentală: taina mântuirii noastre. Celelalte simboluri posibile şi multiple sunt asociate mesajului transcedental primar şi religiei care-l propovăduieşte în lume. În parte, respectul şi de aici frica de simbol se explică prin puterea lui de a transmite mesaje complexe.

Responsabilitatea faţă de simbolurile religioase

Printre multiplele caracteristici ale simbolurilor se numără contextualitatea, complexitatea şi istoricitatea lor[3]. Chiar dacă simbolurile religioase transmit un mesaj iniţial transcedental, faptul că ele operează în istorie, şi într-un context anume, le face să fie dependente de modul în care religia pentru care operează este percepută. De aici rezultă responsabilitatea adepţilor unei religii faţă de propriile simboluri. Acestea pot fi promovate sau retrogradate, aşa cum a demonstrat un recent studiu[4], tocmai datorită istoricităţii lor. Ca şi creştini, avem o responsabilitate directă faţă de mesajele multiple pe care Crucea, dar şi alte simboluri cu care operăm, ar putea să le transmită în lume.

Câteva concluzii

Pe baza celor scrise mai sus aş îndrăzni să concluzionez următoarele: da, există în lumea de azi o oarecare frică faţă de simbolurile religioase. Ea se datorează, cred, greşitei lor interpretări şi accentului prea mare pus pe esoteric şi ocult. Mesajul transcedental nu poate deveni ocult decât dacă este greşit interpretat. Taina mesajului trancedental invită la reflecţie, poate trezi mirare şi respect, dar nu frică. De greşita percepere a simbolurilor se pot face vinovaţi atât adepţii religiei care utilizează respectivul simbol religios, cât şi cei care decriptează simbolul respectiv din poziţia de outsideri. Multe dintre simbolurile religioase transmit mesaje secundare care trezesc amintiri şi sentimente neplăcute adepţilor altor religii sau nereligioşilor. Pe de altă parte, există în rândul areligioşilor şi ateilor de azi o anumită alergie la simbolurile religioase. Aceasta s-a tradus în Franţa, de exemplu, prin interzicerea simbolurilor religioase în şcolile publice primare şi secundare. Legea respectivă este un amendament la codul educaţiei şi nu specifică simbolurile religioase interzise, ci doar că toate „semnele religioase" nu sunt permise, în numele arhicunoscutei laicităţi franceze (laicité). Aşadar, teama de simbolurile religioase ale altor religii s-ar explica, în parte, desigur, prin faptul că ele transmit mesaje secundare care trezesc emoţii sau aduc aminte de un trecut trist, dar şi prin – de ce să nu o spunem deschis? – intoleranţa celor care sunt areligioşi şi atei. Există în lumea de astăzi o intoleranţă în numele toleranţei care numai armonie nu aduce. De dragul unei „corectitudini politice" debile, unei largi majorităţi i se impun principii artificiale de comportament. Aceeaşi „corectitudine politică" îi face pe mulţi să trăiască cu iluzia că odată aceasta impusă, problemele complexe ale unei societăţi care realmente nu împărtăşeşte aceleaşi valori au fost deja rezolvate. Este cu adevărat o iluzie din care trezirea este urgent necesară.

În principiu, nu ar trebui să ne fie frică de simbolurile altor religii. Acestea ar trebui să ne fie, în cel mai rău caz, neutre. Dacă însă ele trezesc emoţii negative, atunci fie trebuie să lucrăm la propria noastră toleranţă şi înţelegere faţă de alţii, fie trecutul istoric este responsabil pentru aceasta. Ca şi creştini, trebuie să reţinem că avem o responsabilitatea faţă de propriile simboluri şi de modul în care operăm cu ele. Dacă ele trezesc frică altora, suntem datori să analizăm dacă nu cumva este şi vina noastră.

---

[1] Dan Brown, *Inferno,* trad. de Adriana Bădescu, Ed. RAO CLASS, Bucureşti, p. 57.

[2] E. Rolf, *Symboltheorien: Der Symbolbegriff im Theoriekontext,* Walter de Gruyter, Berlin, 2006, p. 7.

[3] J. Beyers, *Can symbols be „promoted" or „demoted"? Symbols as religious phenomena* în *HTS Teologiese Studies/ Theological Studies* 69:1, Art. 1239, 10 pages., p. 9 din 10.

[4] Vezi nota precedentă.

ECUMENICA

Liderii Bisericilor creştine din Sudanul de Sud au publicat o scrisoare comună despre recentul conflict din ţara lor. Scrisoarea, semnată la 18 decembrie anul trecut de 15 lideri creştini sud-sudanezi, cere încetarea conflictelor şi instaurarea păcii în ţara lor. Textul scrisorii arată o deosebită preocupare pentru a nu se considera conflictul din Sudanul de Sud ca fiind unul etnic, între triburile Dinka şi Nuer, precizându-se că are la bază „diferenţe politice între Partidul Mişcării de Eliberare a Poporului Sudanez şi liderii politici ai Republicii Sudanului de Sud". Scrisoarea se încheie cu un apel către armata şi organele de securitate ale Sudanului de Sud, către Preşedintele acestei ţări, Salva Kiir Mayardir, alţi lideri politici sud-sudanezi, dar şi către comunitatea internaţională să-şi unească eforturile pentru restabilirea păcii în ţară. Sudanul de Sud a fost înfiinţat în 2011 după ce un referendum a decis separarea de Sudan, după mai multe decenii de război civil. Separarea a urmat criterii de natură etnică, dar şi religioasă. În vreme ce cea mai mare parte a populaţiei din Sudan este de origine arabă şi de religie musulmană, majoritatea populaţiei Sudanului de Sud este de culoare şi majoritar creştină (60,5%). Cea mai mare Biserică din Sudan este Biserica Presbiteriană din Sudan cu aproximativ un milion de membri. Alte Biserici din Sudanul de Sud sunt Biserica Romano-Catolică, Biserica Episcopală şi Biserica Africană din Interior, Sudan. Recentul conflict a izbucnit datorită vechilor diferende dintre actualul preşedinte al Sudanului Salva Kiir Mayardir (romano-catolic) şi vicepreşedintele Riek Machar (presbiterian). Conflictul nu are nicio valenţă religioasă, ci doar tribală şi mai ales politică.

Consiliul Mondial al Bisericilor (CMB) a organizat a nouă conferinţă despre Siria înainte de aşa-numitele negocieri „Geneva II". Au participat în jur de 30 de reprezentanţi ai creştinilor din Siria, precum şi reprezentanţi ai altor biserici. A fost emisă o declaraţie care reafirmă convingerea că nu există o soluţie militară pentru Siria, cerând „încetarea imediată a tuturor confruntărilor militare şi ostilităţilor din Siria" asigurându-se astfel că „toate comunităţile vulnerabile din Siria şi refugiaţii din ţările învecinate primesc asistenţă umanitară potrivită" şi că se va iniţia „un proces comprehensiv spre stabilirea unei păci juste şi pentru reconstruirea Siriei". „Creştinii au menţinut o continuă prezenţă pe pământul Siriei din zorii creştinismului şi până astăzi. Astăzi, în calitate de biserici şi agenţii umanitare bisericeşti, noi suntem prezenţi alături de poporul Siriei zilnic, atât în interiorul, cât şi în afara Siriei şi printre refugiaţi. Prin acest comunicat noi căutăm să facem auzită vocea lor", mai spune comunicatul. Domnul Lakhdar Brahimi, care este însărcinat special pentru Siria din partea Naţiunilor Unite şi a Ligii Arabe, a primit sarcina de a transmite acest mesaj în cadrul negocierilor Geneva II.

Conferinţa Geneva II pentru Siria, numită aşa pentru că a fost precedată de conferinţa Geneva I (iunie 2012), a avut loc la Montreux şi Geneva în ianuarie a.c. încearcă găsirea unei soluţii paşnice pentru încheierea războiului civil din Siria. Soluţia propusă este instaurarea unui regim de tranziţie cu o largă reprezentare, atât a rebelilor, cât şi a actualului regim sirian.

Papa Francisc a emis, în 26 noiembrie anul trecut, o exortaţie apostolică intitulată *Evangelii Gaudium* (Bucuria Evangheliei). Este primul text de mari dimensiuni publicat de papa Francisc în calitate de suveran pontif. Exortaţia are un puternic accent misionar, cuprinzând, în opinia observatorilor, reperele de bază pentru o nouă eră misionară în mileniul al treilea. Ortodocşii sunt pomeniţi în mod explicit doar o singură dată în paragraful 246, ca exemplu pozitiv legat de dialogul bilateral în cadrul căruia „noi catolicii am avut oportunitatea de a învăţa mai mult despre înţelesul colegialităţii episcopale şi experienţa lor cu privire la sinodalitate". Sper ca într-unul din următoarele numere ale *Telegrafului român* să am ocazia să scriu pe larg despre acest document.

Rubrică realizată de
Pr. Lect. Dr. Daniel BUDA, Sibiu/Geneva

Între Dumnezeu şi fizică. O experienţă personală

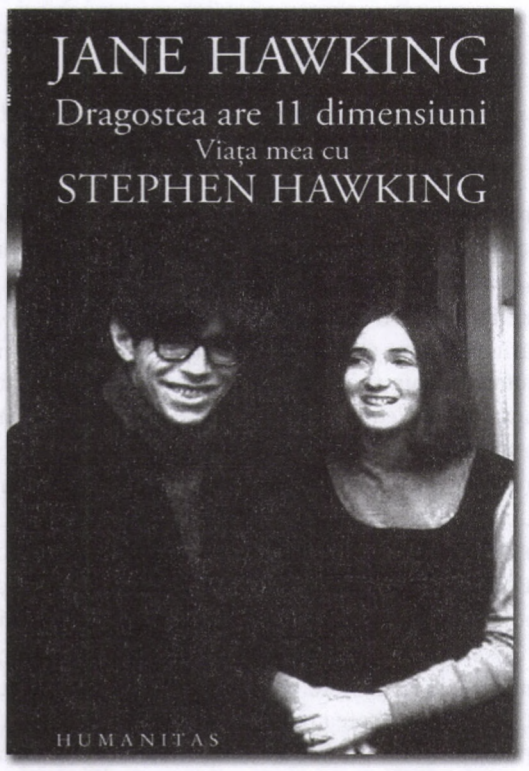

Această experienţă îi aparţine primei soţii a cunoscutului cosmolog şi fizician Stephen Hawking (n. 1942), Jane. Într-un volum de memorii[1], aceasta îşi descrie viaţa alături de una dintre cele mai cunoscute personalităţi ale lumii ştiinţifice din a doua jumătate a secolului XX şi începutul secolului al XXI-lea: autor de *best-seller*-uri de popularizare, traduse în multe limbi[2], ca şi de mini-serii cu caracter ştiinţific în care-şi ilustrează teoriile, Stephen Hawking este cel puţin la fel de cunoscut în întreaga lume datorită stării fizice în care îşi duce existenţa. Suferind de o boală neurologică degenerativă, el se află imobilizat într-un scaun cu rotile şi poate vorbi doar cu ajutorul unui computer (dar, după cum mărturiseşte la începutul documentarului „Marele Plan", această stare deplorabilă nu-l împiedică să fie un visător).

Volumul de memorii amintit este marcat de evocarea dificultăţii de a trăi alături de un om care este deopotrivă un copil – datorită degradării continue a sănătăţii, care îl duce la necesitatea de a fi îngrijit neîncetat – şi un geniu – recunoscut de comunitatea academică, invitat să ţină conferinţe peste tot în lume şi preocupat să facă cât mai accesibile cele mai dificile teme de fizică în ceea ce priveşte originea şi mecanismul de funcţionare ale universului. În cele din urmă, necesitatea ca Jane să-şi pună neîncetat energiile în slujba lucrării lui S. Hawking o vor secătui de puteri. Se ajunge la o despărţire inevitabilă, iar pe alocuri confesiunile autoarei nu par a fi altceva decât lungi justificări pentru imposibilitatea de a fi fost permanent în stare de jertfă în slujba marelui savant. (Ironia face că Stephen o părăseşte pe Jane, plecând şi apoi căsătorindu-se cu una dintre infirmierele din echipa medicală ce-l îngrijea. După câţiva ani se va despărţi şi de aceasta.)

Ceea ce ni s-a părut interesant este însă un alt motiv care a stat la baza despărţirii celor doi soţi, şi anume convingerile religioase divergente. După cum se ştie, Stephen Hawking este un ateu mărturisit, iar în cea de-a treia parte a filmului „Marele Plan" el îşi fundamentează opţiunea religioasă – cea a alternativei certitudinii raţionale la credinţa iraţională. Dimpotrivă, Jane mărturiseşte a fi o persoană cu convingeri religioase, iar antiteza dintre cele două poziţii se întâlneşte de mai multe ori în carte. Pentru cineva interesat de raportul dintre religie şi ştiinţă reflecţiile lui Jane pe care le vom reda în continuare sunt un bun studiu de caz pentru o analiză atât din punct de vedere obiectiv, cât şi din punct de vedere subiectiv: „Astăzi mai mult ca oricând, religia îşi vede adevărurile revelate ameninţate de teoriile ştiinţifice şi se retrage în defensivă, pe când savanţii pornesc la atac, insistând că argumentul raţional este singurul criteriu valid în înţelegerea fenomenelor universului. Poate că ambele tabere şi-au înţeles greşit rolurile. Oamenii de ştiinţă au toate cele necesare să răspundă la întrebarea: Cum a apărut universul cu tot ce conţine el, inclusiv viaţa? Dar, cum modul lor de a gândi se bazează pe criterii pur raţionale şi materialiste, fizicienii nu pot pretinde să răspundă la întrebările: de ce există universul şi de ce noi, fiinţele umane, suntem aici să-l cercetăm, aşa cum specialiştii în biologie moleculară nu pot să explice de ce – dacă acţiunile noastre sunt determinate de un cod genetic egoist – ascultăm uneori de vocea conştiinţei şi manifestăm altruism, compasiune şi generozitate. Chiar şi aceste calităţi umane au fost atacate de psihologii evoluţionişti, care au încadrat altruismul într-o teorie genetică rudimentară, după care colaborarea familială se presupune că favorizează supravieţuirea speciilor. În mod asemănător, sofisticarea spirituală a activităţilor muzicale, artistice şi poetice este considerată doar o funcţie foarte evoluată, dar cu origini primitive". Aceste reflecţii îl privesc nu doar pe fizicianul Hawking, ci şi pe biologi evoluţionişti de genul lui Richard Dawkins, iar ceea ce scrie apoi Jane Hawking este tulburător: „Deseori, în mulţii ani ai căsniciei noastre, stimulată de un articol ştiinţific sau un program de televiziune, îmi puneam întrebări de acest gen şi încercam să le discut cu Stephan. La început, controversele noastre în asemenea chestiuni erau glumeţe şi destul de voioase. Cu timpul, au devenit din ce în ce mai personale, generatoare de dispute şi jignitoare. Schisma nocivă dintre religie şi ştiinţă părea să fi pătruns în viaţa noastră: Stephan era de neclintit în atitudinea lui pozitivistă, insensibilă, pe care eu o găseam prea deprimantă şi limitată în comparaţie cu viziunea mea asupra lumii; pentru că aveam neapărată nevoie să cred că există mai mult în viaţă decât faptele simple ale legilor fizicii şi lupta de zi cu zi pentru supravieţuire. Iar Stephen detesta compromisul pentru că presupunea un grad inacceptabil de incertitudine, iar el nu opera decât cu certitudinile oferite de matematică"[3].

În general, se consideră că există patru mari poziţii în ceea ce priveşte raportul dintre religie şi ştiinţă: 1) o opoziţie, un „război" între ştiinţă şi religie, fiecare sistem făcând afirmaţii contradictorii despre realitate (vezi disputa evoluţionism-creaţionism), 2) o separaţie între religie şi ştiinţă, în sensul în care între cele două nu poate exista nici conflict, nici identitate, deoarece sunt axate pe domenii ale experienţei total diferite (ştiinţa răspunde la întrebări de genul *cum*, iar religia la cele de genul *de ce*), 3) un dialog ştiinţă-religie, continuare a unei lungi tradiţii ce ţine de aşa-numita „teologie naturală", şi 4) o integrare a ştiinţei şi religiei, conform principiului că cele două sunt în mod esenţial una, fiind separate doar în chip artificial (vezi opera lui Pierre Teilhard de Chardin)[4].

În mod cert, Stephan Hawking se plasează pe poziţia de conflict între religie şi ştiinţă, deopotrivă cu afirmarea superioritătii celei din urmă (pe baza posibilităţii unei demonstraţii din punct de vedere logico-empiric). Nu este însă obligatoriu ca toţi oamenii de ştiinţă să îmbrăţişeze acest punct de vedere. Jane Hawking evocă una dintre întrunirile ştiinţifice la care l-a însoţit pe Stephen, care a fost numit membru în Royal Society. Aici a luat parte un alt celebru fizician, John Polkinhorne. Acesta, ajuns la apogeul carierei sale ştiinţifice, se pregătea de o alta: aceea de a urma studiile teologice pentru a deveni preot paroh, tocmai cu intenţia de a demonstra că ştiinţa şi religia nu se aflau în opoziţie, ci erau aspecte complementare ale unei unice realităţi[5]. Pe de altă parte, Hawking însuşi nu putea respinge ideea că cercetarea ştiinţifică presupune, atunci când alegi să urmezi o ipoteză de lucru, acelaşi act major de credinţă ca şi convingerile religioase[6].

În concluzie, volumul de memorii scris de Jane Hawking este o dovadă vie că raportul dintre religie şi ştiinţă reprezintă mai mult decât o simplă discuţie la nivel intelectual. A alege o cale sau cealaltă implică o „turnură existenţială" cu implicaţii asupra întregii vieţi a omului. În fapt, în cazul familiei Hawking credinţa soţiei şi ateismul soţului a făcut să se erodeze o iubire, sau, în cuvintele lui Jane, „lipsa de comunicare devenise o forţă care ne înstrăina, coborând între noi o barieră de suferinţă". Cu referire la finalul cărţii, călătoria spre infinit era ţelul ambilor soţi, dar fiecare a ales o altă cale...

---

[1] Jane Hawking, *Dragostea are 11 dimensiuni. Viaţa mea cu Stephen Hawking*, trad. Alexandru Macovescu, Humanitas, Bucureşti, 2013, 467 p.

[2] Cele mai cunoscute cărţi ale lui S. Hawking au fost traduse şi în limba română: *Scurtă istorie a timpului*, trad. Michaela Ciodaru, Humanitas, Bucureşti, 2012; *Universul într-o coajă de nucă*, trad. Gheorghe Stratan, Ovidiu Ţânţăreanu, Anca Vişinescu, Humanitas, Bucureşti, 2004; *Marele Plan*, Humanitas, Bucureşti, 2012 (cu Leonard Mlodinow); *Visul lui Einstein şi alte eseuri*, trad. Gheorghe Stratan, Humanitas, Bucureşti, 2005.

[3] J. Hawking, *op. cit.*, p. 171-172.

[4] Bertrand Russel, *Religie şi ştiinţă*, trad. Monica Medeleanu, Herald, Bucureşti, 2012, p. 7-9.

[5] J. Hawking, *op. cit.*, p. 210-211.

[6] *Ibidem*, p. 373.

Ciprian Iulian TOROCZKAI

TEOLOGIE ŞI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

A apărut *Îndrumătorul bisericesc* pe anul 2014 al Arhiepiscopiei Sibiului. În fiecare an, urmaşii pe scaunul mitropolitan al Sfântului Ierarh Andrei Şaguna au îndatorirea de a veghea la păstrarea, transmiterea şi îmbogăţirea patrimoniului cultural al sfântului şi marelui nostru model de urmat. Din acest patrimoniu cultural face parte integrantă şi publicaţia anuală *Îndrumătorul bisericesc,* de la Sibiu, care, în anul de la Hristos 2014, împlineşte 162 de ani de apariţie neîntreruptă. Sunt tot atâţia ani de propovăduire scrisă a învăţăturii de credinţă ortodoxă şi a bogăţiei tezaurului liturgic ortodox, de răspândire şi de cunoaştere, în

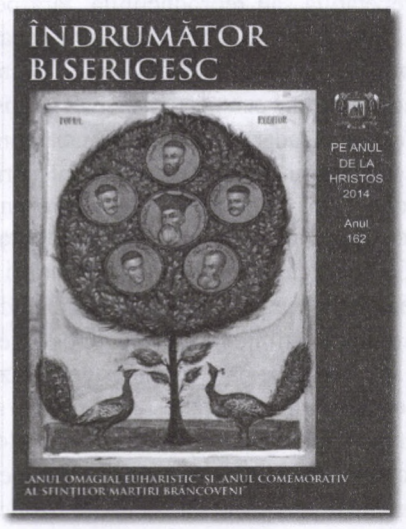

rândul preoţimii şi al credincioşilor de la oraşe şi sate, a unor aspecte importante din viaţa Bisericii noastre.

Acest interval de timp, de peste un secol şi jumătate de apariţie continuă a *Îndrumătorului bisericesc,* oferă publicaţiei noastre valoarea de sursă istorică de documentare, în vederea cunoaşterii şi urmăririi vieţii şi evoluţiei anumitor instituţii spirituale şi culturale şi, în special, a misiunii desfăşurate de Biserică în situaţiile istorice diferite, care, nu de puţine ori, s-au reflectat în paginile sale. *Îndrumătorul bisericesc* este o sursă documentară importantă pentru oricine doreşte să întocmească un istoric al parohiilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului, urmărind evenimentele şi personalităţile comemorate, cât şi şirului preoţilor parohi sau al celor care s-au ostenit în slujirea cântării bisericeşti. Bogate informaţii istorice, cu date precise, ne oferă şematismul, nelipsit din paginile *Îndrumătorului bisericesc,* cu întreaga structură bisericească, care vin să dea mărturie despre permanenta activitate misionar-pastorală a preoţilor noştri. Sunt menţionate locaşurile de închinare ale parohiilor, cu vechimea lor şi patrimoniul lor pictural, cât şi cu sfinţii lor protectori, ceea ce exprimă una din modalităţile de cinstire a sfinţilor, mai vechi sau mai noi.

Pe lângă cele menţionate mai sus, *Îndrumătorul bisericesc* de la Sibiu din acest an cuprinde o serie de materiale teologice pentru folosul preoţilor şi al credincioşilor noştri. Pentru prima dată, după mulţi ani, am reunit aici contribuţii ale ierarhilor membri ai Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului şi ale altor ierarhi, născuţi în Ardeal, pentru a exprima răspunderea noastră comună pentru păstrarea, îmbogăţirea şi perpetuarea patrimoniului cultural şagunian. Totodată, încercăm să promovăm, spre folosul tuturor, diverse materiale care se încadrează în tema anului **2014** din **Patriarhia Română**, ca **An Omagial al Sfintei Euharistii şi al Sfinţilor Martiri Brâncoveni**.

Ca în fiecare an, avem şi materiale care tratează subiecte legate de aniversările şi comemorările ce au loc în anul 2014, materiale semnate de unii dintre cei mai constanţi colaboratori de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, şi nu numai. De asemenea, în acest an am îndemnat pe mai mulţi preoţi să facă cunoscută şi celorlalţi experienţa lor pastoral-misionară, prezentând realizările şi greutăţile pe care le au sau le întâmpină în parohiile lor, în aşa fel încât să poată fi luaţi ca exemplu şi să încercăm să găsim soluţii constructive pentru a preîntâmpina pe viitor întâmplările nedorite.

Mărturisindu-ne încă o dată aprecierea pentru cei care au contribuit la realizarea şi întocmirea numărului din anul 162 de apariţie al *Îndrumătorului bisericesc,* rugăm pe Atotmilostivul Dumnezeu să ne binecuvânteze pe toţi, realizatori şi cititori, învrednicindu-ne de *„tot darul desăvârşit de sus",* spre dobândirea mântuirii.

Mitropolitul LAURENŢIU

O imagine a timpului: actul restaurării în spațiul eclezial

O dezbatere intensă, ce capătă adeseori asperități polemice, se duce, fără perspectiva unei rezoluții, în jurul statutului intervenției asupra patrimoniului în spațiul eclezial. De la arhitectură la ansamblul pictural sau piesele de mobilier, plasate adeseori în sfera obiectelor „minore", ce pot primi ușor permisiunea migrării, toate se supun dublei condiții de elemente funcționale, aparținând unui spațiu liturgic și de obiecte ce pot fi calificate, în sensul cel mai vast, ca opere de artă.

În raport cu instanța majoră, cea liturgică, ansamblul eclezial capătă o dimensiune metafizică, mereu egală cu ea însăși, repetabilă sau reproductibilă, fără perspectiva diminuării. Dimpotrivă, instanța patrimonială, care califică ansamblul bisericii cu toate articulațiile sale în sfera valorilor materiale, aduce cu sine perspectiva pierderii substanței din care este plăsmuit. Așadar, o contradicție, cel puțin aparentă, între ceea ce am numi spațiul fizic și spațiul spiritual.

Pe frontul acestei confruntări se află, într-un continuu balans între reușită și oprobiul public, restaurarea patrimoniului. Ce se așteaptă de la actul restaurării și ce este de fapt, această muncă pe care și-o revendică deopotrivă domeniul artelor, al științelor sau al iconografiei?

Apărută sub forma pe care o cunoaștem astăzi, în plină ofensivă a secularizării, restaurarea se definește și se justifică prin intervenția asupra a ceea ce numim, în complexitatea ei, de la arhitectură la fragilul manuscris miniat, opera de artă. Construită exclusiv prin gândirea estetico-filozofică a veacurilor XIX-XX, restaurarea a urmat drumul recunoașterii sale odată cu fenomenul patrimonializării bunurilor culturale. De la sistemul valorilor ce definește „cultul modern al monumentelor", în textul vizionar al lui Alois Riegl[1], la teoria lui Cesare Brandi[2], devenită imbatabila armătură juridică a practicii moderne a ocrotirii patrimoniului, restaurarea a dobândit statutul unei discipline de frontieră, destinată exclusiv materiei operei de artă ca loc al „epifaniei" imaginii. Convingerea brandiană că actul restaurării privește doar materia operei de artă, purtătoare de mesaj, ne conduce la metoda intervenției critice în care deciziile și soluțiile de restaurare rezultă din confruntarea celor două instanțe majore care guvernează, în accepția lui Brandi, operațiunile: instanța istorică, protectoare a condiției de document a obiectului intervenției, și instanța estetică, apărătoare a esenței atemporale a obiectului identificat și recunoscut ca operă de artă. Brandi se oprește la frontiera spațiului spiritual și pare a evita cu strășnicie orice imixtiune care ar putea tulbura rigoarea criticismului său. Prin teoria sa pare a apăra doar conservarea, în autenticitatea lor, a valorilor patrimoniale și a mesajului lor istorico-artistic.

Față de noua viziune pe care disciplina restaurării a adus-o în mediul nostru eclezial, Biserica a manifestat, la sfârșitul de veac XIX și la începutul secolului XX, anii formării unui sistem legislativ de ocrotire a patrimoniului românesc, un anumit imobilism sau, mai bine spus, o pasivă îngăduință.

Instalată aparent statornic în tradiția iconică a zugravilor care, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, încă mai copiau textele Erminiilor, Biserica lăsa în același timp pătrunderea necenzurată în spațiul liturgic a picturii occidentalizante.

Rămasă în condiția minoră a reparației, absentă din zona discursului teologal care se rostea la nivelul arhitecturii sau al artei zugrăvirii, restaurarea a rămas multă vreme tributară actului iluzoriu al reîntoarcerii la „ceea ce a fost" sau „cum a fost". Ceea ce s-a așteptat și se așteaptă încă de la actul restaurării este evenimentul spectaculos al unei restituiri *ex novo*.

În acest drum paralel, desfășurat multă vreme într-o reciprocă ignorare, ce a adus teoria brandiană a restaurării și ce poate recupera, în dimensiunea sa metafizică, Biserica?

Răspunsul la întrebare îl vom da considerând spațiul eclezial ca o totalitate în care architectura și spațiul pictural coexistă într-o unitate indestructibilă: teologia prin imagine. Actul restaurării se adresează, așadar, unui patrimoniu în ipostaza sa cea mai vastă, de la desfășurarea spațială a edificiului la muralul pictural sau obiectul liturgic, într-o tratare unitară și egalitară. Absența segregării, patrimoniu major – patrimoniu minor și tratarea detaliului în unitatea ansamblului liturgic sunt premisele restaurării în accepția brandiană a termenului.

Biserica-patrimoniu reprezintă o imagine a timpului în dubla sa ipostază: a timpului suspendat, în condiția perpetuă a Liturghiei; a timpului fizic irepetabil, în inexorabila sa trecere. În acesta din urmă este îngăduit a se situa examenul critic și intervenția restaurării. Timpul legitim al restaurării, în accepția brandiană, este cel al momentului în care realizăm noua lectură a obiectului intervenției, când el se definește cu întregul său parcurs, de la evenimentul creației, trecând apoi prin propria sa istorie, până în momentul în care este supus examenului critic al restauratorului. Existența acestui interval, între timpul în care arhitectul, zugravul sau meșterul orfevru lansează opera sa în istorie și clipa receptării de către restaurator, este hotărâtoare și nu poate fi suprimată fără a știrbi, uneori în mod catastrofal, autenticitatea operei. Prin urmare, chipul bisericii-patrimoniu va trebui să fie supus examenului critic împreună cu urmele trecerii sale prin timp. Intervențiile epocilor istorice, aducând uneori noi și valoroase adaosuri care împlinesc opera, alteori mediocre sau revolute manifestări ctitoricești, intervenții ce își asumă misiunea unor refaceri, uneori în formele revitalizante ale unor epoci istorice marcante, alteori devenind mutilante reforjări ale chipului autentic al patrimoniului, constituie rodul trecerii prin timp a bisericii-patrimoniu. Toate acestea se petrec în paralel cu transformările materiei operei în procesul inevitabil de îmbătrânire naturală. Examenul critic, inseparabil restaurării, va trebui să deceleze ceea ce este valoros sau ireversibil în urmele trecerii prin timp a bisericii-patrimoniu, restituindu-le odată cu obiectul autentic.

Momentul irepetabil al zidirii, cu întreaga sa podoabă iconică, a ansamblului eclezial devine cu atât mai inaccesibil cu cât „textul" inițial al operei ajunge la noi mai incomplet sau denaturat de ireversibile reluări care pot face din chipul ei originar un veritabil palimpsest sau o construcție stratigrafică cu diferite și fragmentare coborâri în timp. Brandi recurge la argumentul filologic pentru a da un înțeles incontestabil metodologiei sale de restituire a „textului" operei. Irepetabil, prin natura unică și inefabilă a gestului artistic, „textul" operei este din ce în ce mai puțin restituibil în autenticitatea sa pe măsură ce lacunele care îi întrerup curgerea sunt mai ample și situate în puncte cheie. Actul restaurării imaginii rămâne, în metodologia brandiană, precaut, recurgând la intervenția distinctivă sau, în situațiile limită, la restituirea „textului" întrerupt, așa cum a supraviețuit.

Apare, așadar, în acest punct, conflictul posibil între „textul" reconstituibil și veșnic repetabil al imaginii iconice și „textul" nereconstituibil și irepetabil al operei de artă. Imaginea iconică, aparținând în același timp patrimoniului, se află în fața insolubilei dileme: rigoarea teologală sau respectul față de autenticitatea operei de artă. Există însă în teoria brandiană o explicație a statutului imaginii, a raportului între parte și întreg în existența operei de artă: *distrusă fizic, opera de artă continuă să subziste ca întreg prin fiecare din fragmentele sale.*

Am în minte chipul prelung și astral al Mântuitorului, cuprins odinioară în ansamblul Deisis, zugrăvit de Sf. Andrei Rubliov, a cărui prezență fragmentară nu face decât să sublinieze taina frumuseții sale nestricăcioase în raport cu inexorabila trecere a timpului.

Devenită imagine-simbol a timpului fizic aflat în dialog cu timpul liturgic, biserica-patrimoniu păstrată în autenticitatea sa devine cea mai puternică mărturie a trecerii noastre și a subzistenței mesajului său dincolo de sfărâmarea sa fizică ireversibilă. Ruina, iar mai apoi locul însuși în care s-a produs gestul ctitoririi sunt păstrătoare ale memoriei spirituale pe care permisivitatea triumfalistă a reconstituirilor abuzive o poate definitiv șterge.

---

[1] Alois Riegl, *Der moderne Denkmalkultus, sein Wesen und seine Entstehung*, Viena-Leipzig, 1903. O traducere în limba română, sub titlul *Cultul modern al monumentelor, esența și geneza sa*, a fost realizată în 1999 de către prof. dr. arh. Sergiu Nistor în cadrul Catedrei de istorie, teoria arhitecturii și restaurarea monumentelor istorice a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu" din București.

[2] Cesare Brandi, *Teoria del restauro*, 1977, Giulio Einaudi Editore, Torino. Versiunea românească, *Teoria restaurării*, a fost publicată în 1996, Ed. Meridiane, București.

Dan MOHANU

CÂNTAREA CA SIMBOL LITURGIC

Între simbolurile liturgice care în cultul creștin mijlocesc accesul la realități nevăzute, spirituale, dumnezeiești[1], *cântarea* ocupă un loc specific. Această poziționare aparte este legată de o anume *vocație* de factură *religioasă* a cântării sau chiar a muzicii în general (în măsura în care și cântarea poate fi considerată drept un caz particular al muzicii, ca *muzică vocală*), ce poate fi regăsită chiar și în afara religiei (sau religiilor) explicite.

În acest sens poate fi amintit caracterul *temporal* al muzicii, care obligă la un efort spiritual, ce nu poate fi evitat, pentru a cuprinde înlăuntrul nostru un mesaj de dincolo de clipa/clipele trecătoare a(le) lumii acesteia. Este o vocație simbolică ce ține de firea creată a muzicii/cântării înseși și în Biserică mai ales această vocație și stare simbolică a cântării își (re)găsește o adevărată împlinire. Așa este, legat de temporalitatea muzicii, amintirea Creației dintru început, oglindită în rânduiala calendaristică a cântărilor încadrate în slujbele bisericești, ce urmează zilelor, săptămânilor, lunilor și anilor, așa cum au fost toate rânduite de Însuși Dumnezeu, atunci când în *zilele săptămânii* Facerii a zis „să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte și să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele și anii" (Fac. 1, 14). Peste ciclul acesta calendaristic al lunilor (mineal) se pogoară apoi ciclul liturgic al *Octoihului*, care începe în Ziua Învierii și care cuprinde chiar *Cântările Învierii pe cele opt glasuri pentru toate zilele săptămânii*. Numărul celor *opt* glasuri bisericești simbolizează ziua a opta a veșniciei eshatonului, aceeași cu ziua cea unică și neînserată a Împărăției lui Dumnezeu.

De asemenea, legat de vocația simbolică a cântării, mai este vorba despre situația cu totul neobișnuită a cântării/muzicii în lumea văzută – și „auzită", cea a simțurilor în general –, în sensul în care a cânta sau a face muzică reprezintă o activitate care este rezervată doar unor momente (și uneori unor persoane) speciale. Nu cântăm și nu facem sau ascultăm muzică oricând și oricum, ba, din contră, aceasta se întâmplă destul de rar în viața cotidiană. Altfel spus, în cazul cântării mai ales, care prin caracterul său vocal este oricând la îndemâna oricărui om (aflat în media normală a înzestrării naturale), preferăm de obicei să ne exprimăm (și să trăim) *prozaic*, ca o caracteristică (de la sine înțeles?) a „seriozității" viețuirii în lumea aceasta.

Cine mai rămâne în categoria celor „neserioși", care cântă și la momente „nepotrivite" pentru cei „serioși" (sau chiar supărați pe această viață)? Probabil că în primul rând *copiii*, care, la modul general, cântă mult mai mult decât adulții, enervându-i pe aceștia uneori sau adesea – dar copiii sunt aceia despre care Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat a spus că „a unora ca aceștia este împărăția cerurilor" (Mat. 19, 14) și dacă „nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor" (Mat. 18, 3). Astfel, aceștia par a fi printre cei mai apropiați „de îndeletnicirea îngerilor, care fără somn, fără odihnă, neîntrerupt laudă pe Domnul din ceruri și binecuvântează pe Mântuitorul"[2]. De aceea, cântarea în această lume, prin „nefirescul" ei pentru lumea ocupată cu măruntele ei treburi „importante", amintește despre o altă lume, o altă realitate, mai bună și mai fericită decât cea prezentă – realitatea nevăzută, cerească, a împărăției cerurilor, unde cântarea este „la ea acasă", pentru că ea este *jertfă de laudă*, arderea de tot a egoismului ființei celui care laudă pe Cel singur vrednic de laudă, pe Însuși Dumnezeu.

Același sens eshatologic, de dincolo de orizontul trecător al lumii prezente, pare să-l indice și practicarea cântării la ocazii sărbătorești, deorece *sărbătoarea*, ca o excepție în terna curgere a timpului istoric, constituie și ea o icoană a Împărăției veșnice a lui Dumnezeu[3], mai ales dacă este vorba despre sărbătoarea (prăznuirea) bisericească, Biserica fiind ea însăși o icoană a Împărăției.

Asemenea copiilor și îngerilor, a căror cântare îi și inspiră, mai sunt apoi *melozii*, *Sfinții* cântăreți și imnografi

(continuare în p. 7)

Pr. Vasile GRĂJDIAN

De la simbolul profetic biblic la cel iconic al Bisericii Ortodoxe

Orice dezbatere şi orice reflecţie referitoare la simbol în spaţiul eclezial nu poate fi pornită fără să se aibă în vedere două texte fundamentale pe această temă ale Părintelui Dumitru Stăniloae (*Simbolul ca anticipare şi temei al posibilităţii icoanei* în *Studii Teologice*, anul IX, nr. 5-6/1957, p. 427-452 şi *De la creaţiune la întruparea Cuvântului şi de la simbol la icoană* în *Glasul Bisericii*, anul XVI, nr. 12/1957, p. 860-866). Rezumând foarte pe scurt, teologul consideră că *„istoria se mişcă între idol, simbol şi icoană, fiecare exprimând un anumit raport al ei cu Dumnezeu: idolul un raport negativ, iluzoriu, de înstrăinare de Dumnezeu, simbolul şi icoana, etapa de pregătire şi cea de realizare a mântuirii. Idolul, simbolul şi icoana corespund păgânismului, Vechiului şi Noului Testament"* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 429). Aşadar, în istoria raportării omului la Dumnezeu avem de a face cu un urcuş: de la idol la simbol şi de la simbol la icoană. Creştinismul respinge apăsat orice urmă de idolatrie. Trebuie menţionat însă că pentru cei neatenţi sau prost implicaţi în vieţuirea creştină, valori creştine pot ajunge a fi abordate de o manieră idolatră (de exemplu: Sfânta Cruce, rugăciunea *Tatăl nostru*, apa sfinţită ş.a.). Un timp a existat o anumită tensiune şi luptă în Biserică între simbol şi icoană, rezolvată, nu fără jertfe importante, de sinoadele iconodule. Deodată împlinire şi început de drum, icoana veştejeşte (ofileşte) în-*chip*-uirile şi înfloreşte întru-*chip*-ările.

Sunt simboluri cu varii conţinuturi, folosinţe şi destinaţii, de la cele pur formale ale ştiinţelor la cele mustind de semnificaţii şi încărcătură emoţională ale Poesiei.

În textele Vechiului Testament întâlnim cu osebire simboluri teologice, care trimit spre întruparea Fiului lui Dumnezeu şi încearcă să spună câte ceva, întrezărit, despre El. Dar, totodată, e de observat încărcătura poetică a textelor biblice, precum şi a celor liturgice, care vin în prelungirea lor. Simbolurile textelor biblice sunt date şi folosite pentru a trece prin ele dincolo de ele, spre Dumnezeu. Ele sunt cel mai adesea profetice. Scrierile Vechiului Testament sunt pline de astfel de simboluri. Ele se bucurau de *„alegere divină"*, beneficiind uneori şi de *„o investire (...) cu o putere deosebită"* (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 863). Simbolurile profetice spuneau *„cu anticipare pe Cuvântul întrupat, intenţia Lui de a Se face om"* (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 863). În acel context, simbolurile reprezentau o cale de cunoaştere, poate cea mai fecundă, la graniţa inefabilă dintre catafatic şi apofatic, o modalitate de străvedere, pusă la îndemâna credincioşilor de Însuşi Dumnezeu, pentru a-i conduce spre El, atât cât le este cu putinţă oamenilor. Ele constituiau un veşmânt în care Dumnezeu Se lasă îmbrăcat uneori pentru a Se face accesibil minţii omeneşti. Este una dintre formele de manifestare a chenozei Sale. Simbolurile ţin echilibrul, măsura justă, între ignoranţă şi o cercetare uneori prea iscoditoare. În simbolurile biblice există o fericită cooperare între credinţă şi raţiune. Simbolurile, la marii poeţi mistici ai Scripturii, nu rămân abstracte, suspendate în afara timpului. Ele intră în timp şi se înscriu în cursul istoriei mântuirii, conducând spre punctul final al ieşirii din timp. Este ceea ce Părintele Dumitru Stăniloae numea *realism simbolic* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 439). De altfel, ar fi de observat cum Hristos, în spunerile Sale, foloseşte cu osebire metafore, comparaţii, parabole, în mai mică măsură simboluri.

Biserica creştină originară a căutat să stăpânească simbolul şi să-l folosească cu moderaţie. Am putea vorbi în cazul ei de un simbolism „bine temperat". Realitatea generează simbolul, iar simbolul nu mărgineşte realitatea, ci încearcă numai să trimită la ea, dar la o alta, în cazuri fericite una transcendentă. Biserica Ortodoxă nu dispreţuieşte simbolul, dar nici nu-l supralicitează, el rămânând subiacent realităţii. Ceea ce deosebeşte, în mod practic, dreapta credinţă a Bisericii celei una a începuturilor, precum şi a celor ce au păstrat-o (cea Ortodoxă) sau provin direct din ea (cele „necalcedoniene" şi cea „Catolică") este tocmai preponderenţa unui realism nemărginit faţă de seducţiile simbolismului, căruia i-au căzut pradă cultele protestante şi neoprotestante, precum şi majoritatea tuturor celorlalte religii, care nu au Taine, ci numai simboluri, trimiteri de gând. S-ar putea afirma că şi statuile catolicilor au un conţinut mai apropiat de simbolic decât de iconic. Simbolul marchează o anumită depărtare faţă de Dumnezeu, încercarea de a face sesizată şi simţită existenţa Lui şi a lumii Sale printr-un fel de mulţime corespondentă, paralelă şi inferioară, dar accesibilă raţiunii şi simţurilor.

Exprimarea simbolică nu era de-ajuns, deoarece *„simboalele profetice sunt încă un zid prea puţin transparent între om şi Dumnezeu, ridicându-se mai degrabă ca un perete despărţitor pe care abia întruparea de fapt a Cuvântului îl va surpa."* (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 863). Ca atare, se impunea venirea icoanei, posibilă însă numai în urma întrupării Fiului lui Dumnezeu. Aceasta va conduce implicit şi la o *„subţiere a simboalelor"*, după exprimarea Părintelui Dumitru Teologul (*De la creaţiune la întruparea Cuvântului...*, p. 865). Ceea ce fac simbolurile este folositor, dar limitat: *„Singurul lucru clar pe care ni-l fac cunoscut simboalele este existenţa lui Dumnezeu şi relaţia Lui cu ele şi prin ele cu noi."* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 441).

Chiar dacă după întruparea lui Hristos Biserica a atins treapta superioară a suişului său spiritual în ceea ce priveşte maniera de raportare personală la Dumnezeu, anume cea iconică, simbolul persistă în Biserică, aşa cum persistă Vechiul Testament cu toate valorile sale pe lângă cel Nou. Acum unul dintre rolurile sale cele mai importante este acesta, subliniat de Părintele Dumitru Stăniloae: *„Simbolul în sens creştin e expresia acestei viziuni care distinge lumea de Dumnezeu şi, în acelaşi timp, o leagă de El."* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 436). Totodată: *„Înţelegerea simbolică a lumii e o anticipare a lumii viitoare, străluminată de slava prototipurilor ei dumnezeieşti"* (*Simbolul ca anticipare ...*, p. 452). În aceasta îşi păstrează o încărcătură profetică.

(continuare în p. 9)

Costion NICOLESCU

Cântarea ca simbol liturgic

(urmare din p. 6)

ai Bisericii, cei care (tr)aduc în lumea aceasta trecătoare cântarea Împărăţiei celei veşnice a lui Dumnezeu, după ce le-a fost dat să audă „cele ce... urechea n-a auzit" (1 Cor. 2, 9). Pentru sfânta lor îndeletnicire ei sunt numiţi în cântările dedicate lor „trâmbiţă tăinuitoare [...] şi organ mişcat de Dumnezeu" (despre Cuv. Iosif, scriitorul de cântări, pomenit la 4 aprilie), „alăută care cânţi Duhului" (Cuv. Andrei Criteanul, la 4 iulie), „vioara cea de cântare, struna cuvintelor Duhului" (Cuv. Roman Melodul, la 1 octombrie)... Ei, inspiraţii Duhului lui Dumnezeu, robi ai chemării Duhului care „suflă unde voieşte" (Ioan 3, 8), sunt cu totul altfel decât *profesioniştii* muzicii „domesticiţi" pentru „lumea bună" şi îndrituiţi/îngăduiţi să cânte (ceva) mai des în lumea oamenilor „serioşi" – compozitorii (ce „com-pun" sunete chiar şi în lipsa inspiraţiei) şi interpreţii a tot felul de muzici –, care „execută" muzici „la comandă", fiind de obicei şi plătiţi („lumeşte", desigur) pentru prestaţie, şi a căror adecvare la lume face ca muzica lor să fie cea care cel mai adesea ră-sună în difuzoarele eletro-mecanice. Este adevărat şi faptul că şi unii dintre marii muzicieni laici au adus lumini de dincolo, din partea nevăzută, spirituală, a creaţiei. Dar la fel de adevărat este că lipsind dreptarul credinţei, cele aduse au fost adesea lumini înfricoşătoare, pentru că între fiinţele spirituale cu care duhul omului vine în atingere se numără şi îngerii căzuţi, cei ce pot inspira muzici ispititoare sau titanice, dar totodată tragice, muzici ale înălţării frânte prin păcatul mândriei şi al neiubirii celuilalt...

Cântăreţii Bisericii sunt icoane şi următori nu numai ai puterilor îngereşti, ci, mult mai mult, ei o au drept întâi-stătătoare pe însăşi Preacurata Fecioară şi Maica Domnului, „ceea ce este mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii" (din cântarea Axionului duminical), a cărei cântare („Măreşte sufletul meu pe Domnul şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu ..." – Luc. 1, 46-47) şi-o însuşesc în slujba Utreniei, ca apoi, nemăsurat mai mult, să aibe dinainte pilda Cuvântului lui Dumnezeu Însuşi, a lui Dumnezeu Celui Întrupat, a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cel Care la sfârşitul Cinei celei de Taină împreună cu ucenicii Săi „au cântat laude" (Mat. 26, 30).

Aici trebuie amintit şi faptul că prezenţa permanentă a *cuvântului teologic* (biblic şi dogmatic) în *cântarea* bisericească ortodoxă este o icoană a Cuvântului dumnezeiesc întru slavă „înconjurat în chip nevăzut de cetele îngereşti", aşa cum ne descoperă cuvintele cântării Heruvicului de la Sfânta Liturghie.

Iar părtăşia duhovnicească în Biserică a cântăreţilor la cântarea oştirilor îngereşti, ca şi la cântarea Maicii Domnului şi la cea a Mântuitorului Însuşi cu ucenicii Săi – ai căror urmaşi sunt credincioşii creştini din toate timpurile – îşi găseşte o reflectare simbolică în *cântarea de obşte*, ca expresie a *unităţii eclesiale*, după chipul unimii perihoretice din sânul Sfintei Treimi.

Există astfel o *epectază*, un urcuş spiritual, şi pentru cântarea bisericească şi pentru slujitorii săi, de la cele mai căzute, dar încă având o „nostalgie" a stării fericite originare, către cele mai înalte, la care sunt chemate printr-o „sfântă prefacere" şi cele mai de jos...

Şi ar mai trebui amintit un aspect adesea neglijat, poate sub înrâurirea gălăgiei lumii prezente, gălăgie care câteodată are pretenţia de a fi primită în rândurile „muzicii"... Este vorba despre *tăcere*, atât de prezentă în Biserică şi ajutată de tradiţia zidurilor groase şi a spaţiilor liniştite din jurul locaşelor de cult, ca şi de educaţia din frageda prunc-ie a generaţii nenumărate întru purtarea cuviincioasă şi liniştită în Casa Domnului. Tăcerea – ca un post, o abţinere simţuală de la cele „auzite" spre a face loc celor nevăzute sau (mai bine spus) celor neauzite, duhovniceşti – poate fi un simbol al inexistenţei dinainte de aducerea la fiinţă prin Creaţie, dar şi al apropierii tainice, apofatice, de cele dumnezeieşti. De aceea „culmea cea mai înaltă, cea supranecunoscută şi suprastralucitoare a proorocirilor mistice, unde stau cufundate în întunericul supra-luminos al *tăcerii* (s.n.) iniţiatoare de mistere tainele cele simple, absolute şi imuabile ale teologiei"[4] nu se descoperă decât „acelora care străbat toate cele necurate şi curate şi trecând dincolo de toate culmile sfinte lasă în urmă toate luminile divine şi sunetele şi cuvintele cereşti şi pătrund în întunericul în care se află, după cum spune Sf. Scriptură, Cel care-i dincolo de toate"[5].

*

Bogăţia simbolică a cântării bisericeşti a făcut ca uneori – spre exemplu, în Biserica Rusă, până prin sec. al XVII-lea[6] –, printr-o lărgire de sens simbolic, însuşi ansamblul slujirii liturgice în Biserică să fie numit, simplu, *cântare*.

[1] Alexander Schmemann, *Euharistia – Taina Împărăţiei*, trad. de Boris Răduleanu, Bucureşti, 1992, p. 44 ş.u.

[2] Sf. Niceta de Remesiana, *Despre folosul cântării de psalmi (De psalmodiae bono)*, trad. de Şt. C. Alexe, „Mitropolia Banatului", 1971, nr.1-3, p. 140.

[3] Alexander Schmemann, *Introduction to Liturgical Theology*, ed. a III-a, New York, 1986, p. 180.

[4] Sf. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Teologia mistică*, trad. de Theodor Simenschy, ed. a II-a, Iaşi, 1993, p. 147.

[5] *Ibidem*, p. 148.

[6] Irenäus Totzke, *Dir singen Wir (Beitrage zur Musik der Ostkirche)*, St. Ottilien, 1992, p. 22.

DONARIUL DE LA CHINEDRU (BIERTAN) – SENSURI ŞI SEMNIFICAŢII CREŞTINE DIN SECOLUL AL IV-LEA

Termenul „*donarium*" provine din limba latină şi desemnează o ofrandă sau un dar oferit unei divinităţi. Donariul de la Chinedru (Biertan) este un candelabru de bronz din Antichitatea romană, databil în sec. IV d.Hr., din care s-au păstrat două piese: o tăbliţă de bronz cu torţi triunghiulare (*tabula ansata*), care conţine o inscripţie votivă cu litere ajurate („*Ego Zenovius votum posui*") şi monograma Mântuitorului Iisus Hristos cu majuscule greceşti (X + P), încadrată într-un cerc. Această monogramă este de fapt o cruce („*crux monogrammatica*") fiind chiar semnul văzut pe cer de Sf. Împărat Constantin cel Mare în anul 312, înainte de bătălia de la Podul Milvius, alături de cuvintele: „*In hoc signo vinces*", intrate în istorie.

În afara celor două obiecte menţionate se pare că au mai existat şi câteva fragmente de vase liturgice din tablă de bronz, care nu s-au păstrat.

Donariul a fost descoperit în urmă cu aproape 250 de ani de către un locuitor sas din Biertan, la rădăcina unui stejar bătrân doborât de furtună.

Locul unde s-a făcut descoperirea se numea pe atunci „*mlaştina de la fântână*" („*Moor beim Brunnen*"), iar astăzi se cheamă „*La Chinedru*". Chinedru este numele unui cătun românesc apărut în acea zonă în secolul al XIX-lea şi dispărut după colectivizare. Trebuie precizat, de la început ,că zona Chinedru este situată geografic în Valea Copşei Mari, nu în Valea Biertanului.

Obiectele descoperite în 1775 au ajuns în posesia primarului Mediaşului Conrad von Heydendorff cel Bătrân, om de ştiinţă, care le-a analizat primul. Într-o scrisoare publicată mai târziu, primarul von Heydendorff ajungea la o concluzie extrem de importantă: biserica valahilor (biserica grecească sau ortodoxă), considerată până atunci tolerată (ca şi românii) şi neacceptată de oficialităţi, este mai veche decât bisericile „recepte" din Transilvania şi s-a folosit iniţial de limba latină.

Ulterior obiectele de la Chinedru vor ajunge (în 1779) în colecţia baronului Samuel von Brukenthal, unde vor rămâne „*uitate*" până în anul 1941, când prof. Kurt Horedt de la Universitatea din Cluj le va „*redescoperi*" şi le va prezenta într-o lucrare ştiinţifică: „*Eine lateinische Inschrift des 4. Jahrhunderts aus Siebenbürgen*". În felul acesta candelabrul descoperit la Chinedru (Biertan) a intrat în circuitul ştiinţific internaţional.

Până în momentul de faţă cea mai corectă interpretare a descoperirii de la Chinedru (Biertan) rămâne cea oferită de profesorul Kurt Horedt: candelabrul creştin (donariul) a făcut parte din dotarea unei capele de lemn aparţinând unui sihastru (misionar creştin) retras „*în valea adâncă a Copşei*" pentru a propovădui Evanghelia şi a boteza populaţia vorbitoare de limbă latină din zonă. El a folosit în acest scop un *baptisterium* alimentat din izvorul puternic, cu apă foarte bună, care există acolo şi astăzi.

Există, evident, şi alte interpretări. O serie de istorici străini (A. Alföldi – 1942, Uwe Fiedler – 1996 ş.a) au negat orice valoare cultică creştină a obiectelor descoperite la Chinedru. Ei afirmă că acel candelabru ar fi fost jefuit de vizigoţi dintr-o bazilică creştină de la sud de Dunăre, din Imperiul Roman, şi abandonat pe drumul de întoarcere către nord-estul Transilvaniei, drum care ar fi trecut prin Biertan. Se ştie că în cursul secolului al IV-lea vechea Dacie ajunsese sub stăpânirea vizigoţilor (goţii de vest). Prin Biertan trece, într-adevăr, un drum important care traversează şi astăzi masivul păduros dintre Valea Hârtibaciului şi Valea Târnavei Mari, drum care figurează pe hărţile medievale şi care ar fi putut fi utilizat de vizigoţi în antichitate, în deplasarea lor către nord-estul Transilvaniei. Dar donariul nu a fost descoperit în Biertan. Donariul a fost descoperit într-o mică vale secundară, greu accesibilă şi astăzi, situată la distanţă de 6-7 km sud-est de Biertan, în partea superioară a Văii Copşei Mari, pe unde nu trece niciun drum important. Istoricii străini, necunoscând realitatea de pe teren, au căzut în capcana donariului „de la Biertan".

În realitate, locul unde a fost descoperit donariul (Chinedru) face parte din masivul păduros cu centrul pe cumpăna apelor dintre Valea Hârtibaciului şi Valea Târnavei Mari. Acest masiv de păduri şi păşuni era cunoscut în trecut sub denumirile de „munţii satului Fetea" („Fetendorfergebirge"), „codrul Fetea" sau, simplu, „Fetea". La rândul său, Fetea a fost parte integrantă a unui vast areal menţionat în documentele medievale sub denumirea „Silva Blachorum et Bissenorum" (pădurea românilor şi pecenegilor), pădure precizată în „Andreanum" în anul 1224 şi identificată de acad. Şerban Papacostea cu sus-amintitul masiv. Această pădure porneşte din apropierea Sibiului şi se întinde spre est, până aproape de Rupea.

În cadrul unor cercetări arheologice de teren, efectuate între anii 2008 şi 2010 împreună cu dr. Mihai Adonis, dr. Dan Lotoţchi, ing. Ştefan Ciortea, prof. Adrian Şovrea, s-au descoperit urmele unei aşezări umane vechi, aflate nu departe de Chinedru. Pe suprafaţa acestei aşezări au fost găsite fragmente de vase de provizii de certă tradiţie romană, din ceramică cenuşie, lucrate la roată rapidă, databile larg în secolele III-IV. Avem, aşadar, urmele unei aşezări umane situate în pădure, foarte probabil contemporană cu donariul de la Chinedru.

Această descoperire modifică parţial datele problemei. Ea pune în evidenţă un fenomen istoric mai puţin cunoscut, de retragere a comunităţilor daco-romane de pe traseul văilor principale ale Transilvaniei (Valea Târnavei Mari, în cazul nostru), din calea marilor migraţii, către „zonele de deal şi de munte ale fostei Dacii romane". Deci sihastrul de la Chinedru pare să fi fost mai degrabă un episcop „de sat", „de la ţară" (horepiscop) sau un „episcop periodeut" (misionar), cu activităţi de misionarizare creştină în folosul locuitorilor daco-romani retraşi în pădure.

Ulterior, prin extinderea cercetărilor asupra zonei Fetea, aflată pe cumpăna apelor, am constatat existenţa unor importante toponime vechi româneşti, precum şi alte urme de aşezări arheologice. În anul 2010 aceste cercetări au fost brusc stopate.

Aşadar, la Chinedru (Biertan) a existat în cursul secolului al IV-lea una dintre primele biserici de lemn de pe teritoriul fostei Dacii romane intracarpatice, unde s-au oficiat Botezuri creştine şi Sfinte Liturghii în limba latină populară. Acolo se află unul din locurile în care destinul poporului român în curs de formare a început a se împleti cu destinul Bisericii.

Creştinismul rural al daco-romanilor şi apoi al românilor, benevol acceptat, a pătruns atât de adânc în sufletele oamenilor, încât a devenit cheia supravieţuirii limbii şi poporului român pe parcursul mileniului întunecat al migraţiilor, dar şi în secolele următoare.

Se poate afirma că poporul român s-a salvat ca entitate etnică şi lingvistică distinctă graţie adoptării creştinismului încă din primele secole.

În anul 2012, din iniţiativa Părintelui Adrian Dobre din Sighişoara, cu binecuvântarea Î.P.S. Laurenţiu Streza, Mitropolit al Ardealului după o prealabilă discuţie cu Părintele Prof. Mircea Păcurariu de la Sibiu, la Chinedru s-a ridicat o cruce şi s-a amenajat vechiul izvor din Antichitate. Doamna inginer Mariana Pupăză de la CESIRO Sighişoara a susţinut financiar proiectul. La transportul şi ridicarea crucii au participat, alături de Părintele Adrian Dobre, Părintele Bruno Frölich de la Biserica Evanghelică din Sighişoara, doamna Mariana Pupăză, domnii Claudiu Moldovan, Gheorghe Costea Băia, Remus Bozoşan cu fiii şi nepoţii din Biertan.

La fixarea icoanei, în anul 2013, au participat, alături de Părintele Adrian Dobre, domnii Nicolae Codrea din Sighişoara, Gheorghe Costea Băia, dr. Adonis Mihai, prof. Adrian Şovrea.

În felul acesta s-a precizat în peisaj locul unde a fost descoperit unul din cele mai importante obiecte paleocreştine din fosta Dacie intracarpatică, Transilvania de astăzi.

Dr. Gh. BALTAG, arheolog

Simbol şi realitate duhovnicească în Sfânta Împărtăşanie

– o interpretare a lui Origen –

Fiecare erudit sau scriitor îşi defineşte noţiunea de simbol în raport cu o anumită realitate în contextul interpretării personale şi al epocii. Succintul nostru articol face obiectul unei încercări de sesizare a modului în care Origen înţelege realitatea comuniunii euharistice, în contextul învăţăturii şi credinţei noastre în unirea omului cu Hristos prin Sfânta Împărtăşanie.

Dacă Harnack nu vedea la Origen o sinteză între jertfa lui Hristos şi jertfa liturgică, von Balthasar remarcă în gândirea lui ideea unei jertfe prelungite a lui Hristos, centru al unei teologii liturgice (A. Harnack, *Der kirchengeschichtlische Ertrag...*). El remarcă faptul că ***ritualul este o parte esenţială a sacrificiului interior***, Hristos fiind oferit prin Taina Bisericii, nefiind necesar, „chiar dacă este în mod infinit dorit ca nivelul ierarhic exterior să corespundă nivelului de participare la jertfa interioară, ca Preoţia să coincidă cu Taina". La Origen ***σύμβολον coincide cu μυστήριον*** (cf. *Hom. in Jer.* XIX, 13, *SC* 238, p. 229, nota 2) ***şi în raport cu Taina Sfintei Împărtăşanii.***

Alexandrinul subliniază frica de Dumnezeu ca necesară pentru împărtăşirea cu Trupul lui Hristos şi, apropiindu-se de Euharistie, să „atingă" carnea lui Hristos. Curăţia şi neprihănirea sunt cele care fac pe om demn de a-L primi. Trebuie să ai un discernământ asupra sinelui pentru a intra „în comuniune cu Biserica sau ceea ce înseamnă a avea acces la taine atât de mari şi sublime". Cel care a păcătuit cere participarea la Euharistie, dar Biserica este cea care trebuie să aibă certitudinea că acesta a făcut penitenţă (*Hom. in Jer.* XII, 5, *SC* 238, p. 26), pentru că „atunci când participi la comuniune, ne spune Origen, conformându-te rânduielii Bisericii, în duhul învăţăturii sfinte, tu nu eşti doar circumcis, ci circumcis pentru Dumnezeu" (Idem, V, 14, *SC* 232, p. 316). Această concepţie a comuniunii euharistice va influenţa în mod sigur învăţătura Bisericii, în special cea occidentală, din Antichitate până la Reformă şi până în prezent, şi chiar cultul care săvârşeşte această Taină şi pregătirea sufletească pentru participarea la Euharistie.

Participarea în cultele greceşti (cu precădere în religiile de mistere) la masa sacrificială crea o unitate (κοινωνία), participanţii devenind „una" cu mâncarea consumată, iar în Biserică Cuvântul devine „adevărată mâncare" şi omul participă la aceasta. Cultul mozaic „regăseşte adevărul său în jertfa unică a lui Hristos care împlineşte toate jertfele simbolice" la care participă Trupul Său mistic – *„neamul preoţesc"*, fiecare membru al Trupului, după gradul sacrificiului lui interior, fiind în unire cu Ofranda sau Jertfa unică. Sufletul este hrănit de Pâinea care se pogoară din Cer pentru că Dumnezeu îi oferă „hrana înţelepciunii divine" pentru a nu fi dominat de „foametea duhovnicească" sau „foametea de Cuvântul lui Dumnezeu" care îi supune pe cei nedrepţi. Pregătirea necesară este „mărturisirea nedreptăţii" sau „mărturisirea păcatului" *(Hom. in Ps.* 37, II, 6, *SC* 411, p. 316-318), o altă pocăinţă, dar nu publică. Origen spunea celui care se preocupa de păcatul său: „Ţie nu îţi e teamă să te împărtăşeşti cu Trupul lui Hristos apropiindu-te de Euharistie ca şi când ai fi curat şi neprihănit, ca şi cum în tine nimic nu este nedemn...?"

Păcatele care trebuie să fie mărturisite nu sunt doar cele mai grave, şi care ar necesita o mărturisire publică, ci toate păcatele. A te mărturisi, după Origen, este o condiţie subînţeleasă pentru a intra „în comuniune cu Biserica" sau „de a avea acces la Taine aşa de mari şi sublime". A lua Împărtăşania fără a avea conştiinţă şi fără a sonda păcatele personale şi a fi astfel nevrednic cauzează pierderea sufletului. În timp ce consumă „Paştile", omul trebuie să evite „întinăciunea unirii carnale", să aibă „mijlocul încins" şi „să-şi înfrâneze pornirile care duc la relaţiile carnale atunci când noi ne împărtăşim de cărnurile lui Hristos" (*P. Pascha* 36, 1-9, Ed. Guéraud et Nautin, p. 224; cf. *Sel. in Ezech.* VII, 22, *PG* 13, 793 B).

Mărturisirea şi Euharistia sunt deci legate. Creştinii nu trebuie să se apropie de moarte, devenind membri aparenţi ai Bisericii (*Hom. in Jer.* XV, 5, 32, *SC* 238, p. 118) „pentru că nu este mântuire pentru nimeni în altă parte decât în Sângele lui Hristos (*nulli esset salus nisi in sanguine Christi*)", spune Origen în mod asemănător cu ceea ce Sfântul Episcop Ciprian, contemporan cu Origen, va spune la Cartagina: *„salus extra Ecclesiam non est"*. Comuniunea sacramentală este, dacă ţinem seama că Hristos este Trupul mistic, *communicare cospus Ecclesiae*.

Păcatul reprezintă o ofensă adusă comuniunii cu Hristos care este Biserica, şi, de asemenea, o greşeală în raport cu comunitatea. Mărturisirea este un act de supunere faţă de Dumnezeu, cu condiţia de a scăpa de întinăciunea sufletului pentru a se putea uni cu cel care este Dreptate, Pace, Sfinţire şi Adevăr. Toate făpturile sunt supuse lui Hristos pentru a putea deveni desăvârşite. Creştinii sunt membre ale lui Hristos, sunt Trupul Tainic al lui Hristos. Cei care suferă de o boală a păcatului nu sunt supuşi lui Hristos. Ei nu pot participa la pâinile binecuvântării (*Com. in Mat.* X, 25, *SC* 162, p. 262). Comuniunea Trupului mistic este afectată de păcat, care este semn al neglijenţei în participarea la viaţa lui Hristos, la virtuţi. Omul trebuie să se examineze pentru a nu deveni prin păcatele sale contrar lui Dumnezeu, Care este Adevărul. Păcatul este supunere faţă de diavol, şi nu faţă de Hristos. Pentru a intra din nou în comuniune cu Hristos, şi deci cu Biserica, creştinul trebuie să se pocăiască, cerând iertare de păcate (*Hom. in Ps.* 36, II, 1, 10-104, *SC* 411, p. 92-100). Remarcăm, aşadar, cum realitatea împărtăşirii sacramentale sau liturgice este legată şi chiar substituită comuniunii cu Biserica şi cu Cuvântul ei cel Viu.

(continuare în numărul următor)

Pr. Dr. Adrian ROMAN

De la simbolul profetic biblic la cel iconic al Bisericii Ortodoxe

(urmare din p. 7)

Pericolul simbolului este acela că poate ajunge formă goală, folosită în mod superstiţios şi, ca atare, mincinos. Gestul simbolic poate deveni abstract sau neimplicat sau repetat în mod mecanic, puţin sau mult superficial. Când nu este bine stăpânit (şi, în general, este greu de stăpânit), simbolul conduce fie spre idolatrie, fie spre panteism. O lume de simboluri fără acoperire în realitate poate deveni mortifiantă prin descarnarea ei. Pe bună dreptate se ridicau akmeiştii (în frunte cu Lev Gumiliov şi Osip Mandelştam) împotriva excesului de simbolism, şi ceea ce susţin ei în legătură cu poezia este valabil, în mare măsură, şi pentru credinţă. De pildă, datorită faptului că gestul dăruirii unui trandafir simbolizează iubirea, se ajunge ca, blocat în simbolismul gestului, să nu mai vezi nici trandafirul, nici fata şi chiar nici iubirea, în realitatea lor primă şi ultimă. Se ratează trăirea autentică, pentru una părelnică. Pentru creştinul adevărat, Dumnezeu este o prezenţă proximă în măsura în care el, omul, este dispus şi deschis acesteia. Biserica topeşte simbolurile în creuzetul a cărui flacără este Duhul şi le transformă în realităţi iconice, în care nu numai se trimite cu gândul sau cu inima la Dumnezeu, ci El devine prezent haric în preajma credinciosului şi chiar înlăuntrul lui. Creştinul trăitor al credinţei drepte trece dincolo de perdeaua simbolurilor, în parte aluzivă, pentru o relaţie directă cu Dumnezeu, prin gesturi spirituale de un realism neţărmurit. În două feluri poate fi simbolul desfiinţat: prin golirea lui de conţinut, când devine o coajă fără miez, sau prin apropierea de Dumnezeu, când păleşte şi se stinge în faţa realităţii absolute. Simbolurile biblice profetice îşi ating finalitatea şi finitudinea lor în întruparea lui Hristos, când este depăşită acea vedere *„ca prin oglindă, în ghicitură"*, despre care vorbeşte Apostolul Pavel (1 Corinteni 13, 12). Fără a fi ignorat sau dispreţuit, simbolul rămâne pentru ortodox doar un reper, un vector, un indicator dinamic pentru calea de la o realitate palpabilă creată spre una transcendentă necreată. O anumită încărcătură simbolică persistă totuşi în Biserică. De pildă, uleiul, vinul, pâinea, apa au semnificaţii şi trimiteri simbolice, dar odată supuse binecuvântări şi sfinţirii, în cadrul Sfintelor Taine sau al ierurgiilor, caracterul lor suferă un salt din simbolic în iconic. Icoana vine la un etaj superior, ca o punte conducând pe o scurtătură la Dumnezeu: scurtătura sfinţeniei! Icoanele ni-L aduc pe Hristos şi pe Sfinţii Lui în preajmă, se fac membrană osmotică, înlesnind întâlnirea, însoţirea, împreună-lucrarea întru mântuire.

Se cuvine luat aminte la *realismul simbolic* al Bisericii, despre care spunea Părintele Dumitru Stăniloae. Prin toate slujbele sale Biserica se străduieşte să refacă parcursul lui Hristos în această lume, iar aceasta nu cu simplu scop comemorativ sau simbolic, ci pentru a ne ajuta să transformăm viaţa noastră întreagă după Modelul Hristos. Gesturile, veşmintele, obiectele liturgice nu sunt decât în mică măsură simbolice, conţinutul lor fiind preponderent real. Asta face ca fiecare moment, fiecare amănunt, fiecare mişcare a trupului, a cuvântului sau a gândului să poarte o încărcătură extraordinară, ce se cere integral asumată. Crucea pe care Hristos a fost silit s-o poarte pe Golgota, la deal, spre locul de supliciu, n-a fost una simbolică, după cum nici crucea fiecăruia dintre noi nu este simbolică. Aşa cum în fiecare fărâmă şi picătură din Potirul euharistic Îl avem pe Hristos întreg (real, iar nu simbolic), tot aşa în fiecare cruce (fie obiect, fie semn-însemn) avem prezentă, în chip mistic real, Crucea lui Hristos. În felul acesta suntem dincolo de simbol şi intrăm într-o realitate absolută, veşnică. Sfintele Taine ale Bisericii noastre beneficiază de prezenţa reală, iar nu simbolică a Duhului Sfânt şi acest lucru le dă valabilitate, şi valoare, şi realitate încărcate de Adevăr. Împărtăşirea credincioşilor în Biserica Ortodoxă se face cu Hristos real şi integral, Cel care S-a întrupat, a fost răstignit şi a înviat. Apoi dacă ne gândim la Sfântul şi Marele Mir, prin structura sa atât de savantă trimite simbolic la unitatea înmiresmată a Bisericii. Dar prin sfinţire el depăşeşte simbolul, fără să-l lepede, şi se încarcă iconic, devenind capabil să fie pecete a Duhului Sfânt, aparţinând aşadar unei realităţi transcendente ş.a.m.d.

În legătură cu simbolul, Părintele Dumitru Stăniloae ne spune acest lucru tulburător: *„Lumea a fost creată ca simbol şi ca ansamblu de simboale"* (*Simbolul ca anticipare...*, p. 433). În acelaşi duh, Sfântul Efrem Sirul vede lumea întreagă ca pe un imens simbol hristologic, menit să conducă spre taina nemărginită a lui Dumnezeu. Mai mult chiar, Sfântul Efrem consideră în legătură cu Creaţia că ea, în integralitatea ei, a dat naştere lui Hristos în chip simbolic. Pe parcursul istoriei mântuirii, lumea este chemată să parcurgă drumul anevoios şi frumos de la simbol la icoană. Faţă de simbolic, legătura iconicului cu realitatea transcendentă este una cu oarece încărcătură metaforică. Dar cred că în situaţiile de mai sus putem introduce conceptul de *simbol iconic*, simboluri încărcate de prezenţa harică a Treimii Sfinte. Într-o astfel de viziune, putem considera simbolul ca fiind suprem şi veşnic.

Simbolul suprem pentru Biserica noastră este *Simbolul de credinţă* (cel niceo-constatinopolitean, de la 325-381), care nu este simbolic în sensul modern al cuvântului, ci în sensul primar, acela de ceva unic care se împarte între fraţi şi foloseşte drept semn de recunoaştere în ceea ce priveşte apartenenţa la credinţa cea dreaptă, aşa cum a fost ea revelată şi revărsată de Dumnezeu prin cele două izvoare veşnic vii ale ei: Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie.

THALES DIN MILET ŞI METAFIZICA APEI

Alături de Anaximadru, Anaximene, Pitagora, Heraclit, Xenofan, Parmenide, Empedocle, Anaxagora, Democrit sau Leucip, Thales din Milet încearcă să găsească acel principiu unic (*arche, initium rerum*), responsabil de întreaga coerenţă cosmică, fiind primul dintre filosofii presocratici care s-a angajat într-un astfel de demers cognitiv.

Născut într-o familie ilustră, Thales din Milet (n. cca. 630 î.Hr. – d. cca. 545 î.Hr.) este cunoscut ca astronom, geometru, moralist, arhitect, economist şi filosof, motiv pentru care a fost considerat unul dintre cei *Şapte înţelepţi* ai lumii.

Autenticitatea scrierilor lui Thales este controversată. Unii istorici ai filosofiei sunt de părere că nu a lăsat nimic scris, alţii susţin că a scris doar *Astronomia mautică*, în timp ce alţii pun pe seama lui lucrările *Despre solstiţiu* şi *Despre echinocţii*[1].

Ca geometru şi astronom, filosoful din Milet studiază mişcarea stelelor din Carul Mic, după care se orientau navigatorii fenicieni, prevede o eclipsă de soare aproape totală[2] din 28 mai 585 î.Hr., calculează distanţa dintre corăbii pe mare, aduce geometria din Egipt în Grecia, contribuind în mod decisiv la dezvoltarea acestei ştiinţe.

Lui Thales i se atribuie cinci teoreme:

1. Diametrul împarte cercul în două părţi egale.
2. Unghiurile de la baza unui triunghi isoscel sunt egale
3. Dacă două linii drepte se intersectează, unghiurile opuse sunt congruente.
4. Unghiul înscris într-un semicerc este unghi drept.
5. Un unghi este determinat dacă sunt date o latură şi unghiurile adiacente ei[3].

Pentru Thales din Milet, temeiul ultim al lumii este apa (*hydor*). Vorbind de ubicuitatea apei, de calitatea ei de *principiu prim*, Thales investeşte acest element cu semnificaţii metafizice.

În lucrarea *Naşterea filosofiei în epoca tragediei greceşti*, Nietzsche va intui cu multă exactitate intenţia acestei încercări de transcendere şi deschidere a particularului spre orizontul infinit al universalului: „Thales a văzut unitatea Fiinţei, iar atunci când a vrut să o spună, a vorbit de apă."

Pentru Guthrie, termenul de *arche* se referă nu numai la starea iniţială, la elementul din care se naşte lumea, ci şi la temeiul existenţei[4]. În opoziţie cu el, Emile Brehier[5], de pildă, rezervă căutarea temeiului lumii exclusiv lui Aristotel, în timp ce milesienilor le atribuie doar încercarea de a găsi originea existenţei.

Dincolo de dilemele şi disputele istoricilor filosofiei cu privire la accepţiunea milesiană a termenului *arche*, nu putem ignora implicaţiile ontologice ale *principiului prim*, cu atât mai mult cu cât respectiva substanţă care constituie *arche*-ul e prezentă şi la finalitatea lumii şi a lucrurilor, nu numai la originea lor, ceea ce înseamnă că el, principiul, este consubstanţial lumii, şi are şi o funcţie ontologică, nu numai una cosmogonică.

E posibil ca Thales din Milet să fi ajuns la concluzia că apa este principiul lumii, pornind de la miturile cosmogonice ale babilonienilor, după care lumea a fost creată din elementul acvatic, gratie voinţei zeului Marduk. Mitologia greacă referitoare la apă, aşa cum o regăsim în poemele homerice (Okeanos, jurământul zeilor pe apele râului Styx) ar putea constitui o altă sursă de inspiraţie a filosofului milesian.

Doctrina filosofică thalesiană ar putea fi rezumată în următoarele idei:

1. Apa este esenţa tuturor lucrurilor.
2. Apa curge veşnic, iar acolo unde există mişcare, există viaţă.
3. Apa nu are început, nici sfârşit.
4. Pământul pluteşte pe apă.
5. Toate se nasc din apă şi se întorc în apă.
6. Întreaga materie este însufleţită.
7. Prin umiditate, care sălăşluieşte în toate, puterea mişcării divine pătrunde întreg Universul.
8. Forţa interioară a apei o face să se preschimbe în pământ, aer şi foc.
9. Hrana oamenilor şi a animalelor este umedă.
10. Apa nu este altceva decât principiul ascuns al umedului.
11. Divinitatea este „ceea ce nu are nici început, nici sfârşit"[6].
12. Lumea este însufleţită şi plină de zei[7].
13. Moartea nu este cu nimic diferită de viaţă[8].

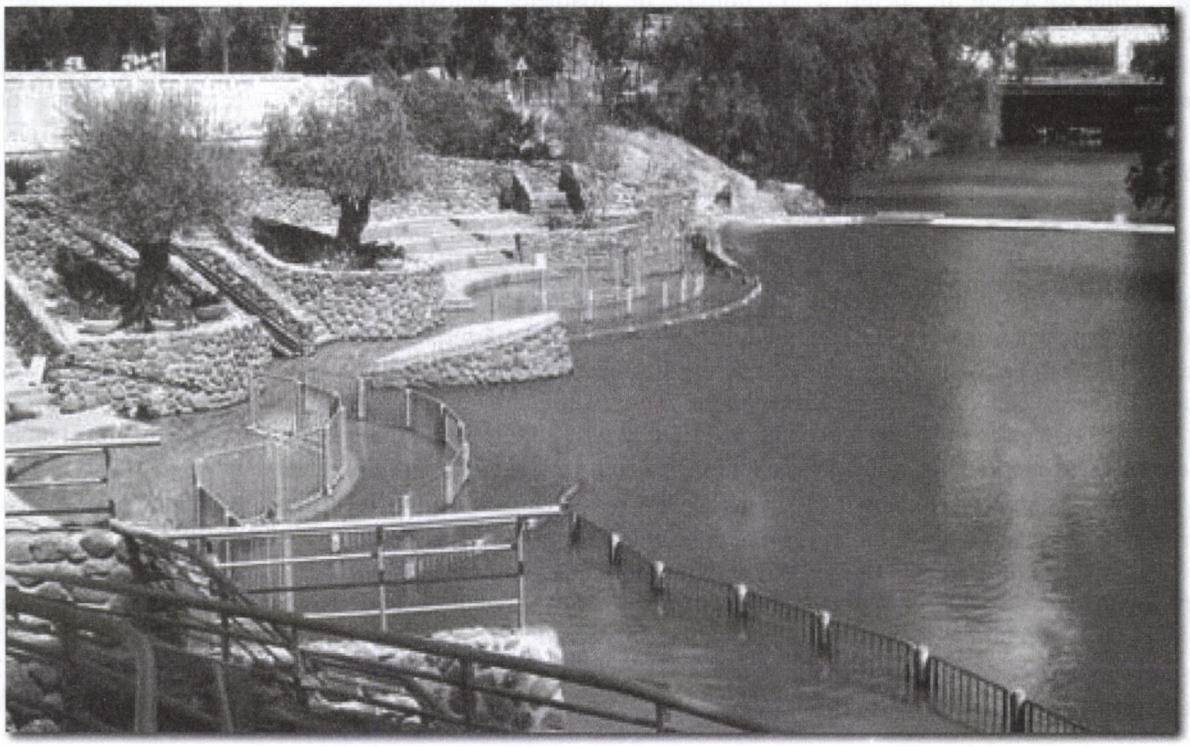

14. Sufletul omului este de apă şi se află într-o continuă mişcare.
15. Soarele, ca să poată străluci, bea din apa mării, iar stelele sunt nori aprinşi.

Pentru Thales, apa nu reprezenta neapărat ceea ce înţelegem noi modernii prin formula H_2O. Fluiditatea, subtilitatea, maleabilitatea, lichiditatea, transparenţa şi fineţea acestui element îi sugerau filosofului milesian ideea de infinit, chiar dacă graniţa dintre materialitate şi imaterialitate nu era încă bine definită. Important este că acest prim cosmolog a reuşit să se debaraseze de gândirea mitologică, adânc impregnată în mentalul colectiv al vechilor greci care considerau că tot ce se întâmplă în natură ţine de voinţa unor zei[9], mai mult sau mai puţin capricioşi, că a intuit dincolo de acest element material, posibilitatea reducerii multiplului la unitate.

*

Abluţiunile, imersiunile, scufundările în apă au fost prezente la toate popoarele arhaice şi în toate religiile. *Rig Veda* aduce imne de laudă apelor, considerându-le pline de viaţă, de forţă şi de puritate. În istoria religiilor există numeroşi zei marini, sirene, nimfe, oceanide, dar şi ritualuri acvatice. Pe lângă dimensiunea ei purificatoare, apa are şi un înţeles negativ: este simbolul distrugerii, habitatul întunecos al puterilor satanice, locul monştrilor marini (vezi leviathanul din cartea lui *Iov*).

Cele două dimensiuni ale stihiei acvatice pot fi întâlnite şi în *Sfânta Scriptură*: apa ca simbol al purificării (botezul lui Ioan Botezătorul), dar şi ca instrument al mâniei divine (*Potopul lui Noe* sau episodul trecerii egiptenilor prin Marea Roşie). De altfel, mitul potopului (apocalipsa acvatică) se regăseşte în toate culturile orientale. Avem versiunimesopotamiene şi indiene ale potopului. De asemenea , Biblia, în *Cartea Genezei,* face referire la habitatul acvatic primordial: „Şi pământul era netocmit şi gol. Întuneric era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor" (Facere 1, 2).

La începuturile creştinismului se face frecvent apel la metafora acvatică şi ihtiologică: unii dintre apostoli erau pescari, Iisus Se botează în apele Iordanului, umblă pe mare, predică lângă fântână, înmulţeşte peştii, Pilat se spală pe mâini, din coasta lui Iisus curge sânge şi apă (element care, alături de pâine şi vin, va intra ulterior in compoziţia Sfintei Euharistii).

Botezul are şi o însemnătate transpersonală în sensul că omul se uneşte cu natura prin apă, elementul cel mai propriu al existenţei. În acel moment devenim nu numai *păstori ai Fiinţei,* aşa cum spunea Heidegger, ci şi păstori ai Cosmosului. Există o cosmologie spirituală prin care omul este intim legat de întreaga fire.

Botezul este actul de cetăţenie spirituală a nou-născutului, paşaportul metafizic al fiinţei. După ieşirea din apa botezului, omul (copilul) devine hristofor, i se imprimă chipul lui Dumnezeu, nu în epidermă, ci în hematiile sufletului.

Sfinţirea apei este un proces haric prin care se elimină din acest lichid energiile negative şi se încarcă pozitiv cu molecule pnevmatice, cu informaţie spirituală care o va menţine proaspătă şi îi va conferi, în plus, puteri miraculoase. Cu alte cuvinte, se transformă din apă oligotropă în apă politropă, în sensul că i se adaugă nutrienţi spirituali.

Ca unic element din natură care cunoaşte toate cele trei stări (lichidă, solidă şi gazoasă), apa cade din cer şi se urcă în el, ne potoleşte setea şi ne scaldă, hrăneşte peştii, duce corăbiile, învârte roţile morilor sau generatoarele de energie electrică.

Apa este *fons et origo* (izvor şi origine), reacţionează la comunicarea verbală, la sentimente (aşa cum a demonstrat, prin experimentele sale, Dr. Ermoto Masaru, publicate în lucrarea *Mesajele ascunse din apă*), reflectând într-un fel propriu străfundurile conştiinţei umane.

Apa este o substanţă conaturală fiinţei umane. În procent de 70%, corpul uman este constituit din apă. Totul mustesţe în univers de la frunze la nori! Suntem cu toţii fiinţe de apă, peşti de uscat. Ne începem viaţa în apă (lichidul amniotic), ne naştem spiritual în apa baptismală, ca apoi să înotăm în această mare de aer care este lumea.

Pentru a salva metafizic o fiinţă umană, trebuie să o scufundăm în apă. Dacă apa are în general proprietatea de a îneca, de a ucide, de a provoca teamă (acvafobie), în mod paradoxal, în actul baptismal, învie spiritual, înfiinţează.

---

[1] Vezi Vasile Chira, Istoria filosofiei presocratice în 492 de capete. Editura Univ. „Lucian Blaga", Sibiu, 2007, apud. W.K.C. Guthrie, *O istorie a folosofiei grecesti*, vol. I, Editura Teora, Colecţia Universitas, Bucureşti, 1999, p. 57.

[2] Herodot, *Hist.*, I, 74.

[3] Vezi Diogene Laertios, *Viaţa şi doctrinele filosofilor*, Editura Polirom, Iaşi, 2001, I, 23

[4] Vezi W.K.C. Guthrie, *op. cit.*, vol. I., p. 59-60.

[5] Emile Brehier, *Histoire de la philosophie*, vol. I, Qudrige, Presses Universitaires de France, 1991, p. 38.

[6] Diogene Laertios, *op. cit.*, I, 36.

[7] *Ibidem*, I, 27.

[8] *Ibidem*, I, 35.

[9] Spre desosebire de tradiţia mozaică, unde revelaţia supranaturală joacă un rol esenţial, iniţiativa aparţinând de fiecare dată lui Dumnezeu, în Grecia antică avem de-a face cu o revelaţie inversată în cadrul căreia, omul, mânat de o dorinţă nestăpânită de cunoaştere, se descoperă pe sine, descoperă natura, identificând în punctele esenţiale ale realităţii câte o zeitate. Pentru grecii antici, zei nu sunt incompatibili cu imanenţa, cu devenirea istorică. Dacă exista o transcendenţă a lor, aceasta e orientată mai mult într-o direcţie mundană, asemenea *Dasein*-ului heideggerian, decât în direcţia unei instanţe inteligibile.

Lector Univ. Dr. Vasile CHIRA

• AGENDA PASTORALĂ •

P.S. ANDREI FĂGĂRĂŞANUL,

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

Duminică, 1 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu. În cadrul aceleiaşi zile a participat la manifestările oficiate cu prilejul Zilei Naţionale a României.

Miercuri, 4 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Varvara" din Parohia Petroşani, Prot. Petroşani, cu prilejul hramului sfântului lăcaş.

Joi, 5 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Catedrala Veche din Hunedoara. A oficiat slujba Vecerniei unită cu Litia în Catedrala Episcopală din Deva, a participat la concertul de colinde.

Vineri, 6 decembrie. P.S. Sa a participat la hramul Catedralei Episcopale din Deva, a slujit Sfânta Liturghie împreună cu un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

Sâmbătă, 7 decembrie. P.S. Sa a slujit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena", cu prilejul sărbătoririi hramului „Sf. Mc. Filofteia de la Curtea de Argeş" din Sibiu.

Duminică, 8 decembrie. A slujit Sf. Liturghie în Biserica Mănăstirii „Sf. Ierarh Nicolae" din Predeal.

Miercuri, 11 decembrie. A slujit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 13 decembrie. A slujit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Duminică, 15 decembrie. A săvârşit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Nicolae" din Parohia Dârlos, Protopopiatul Mediaş.

Duminică, 22 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

Miercuri, 25 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Sibiu.

Joi, 26 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Vineri, 27 decembrie. A slujit Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii Sâmbăta de Sus.

Înaltpreasfinţia Sa Nicolae Corneanu. Omul şi opera

(Editura Academiei Române, 2013)

La sărbătoarea Intrării în biserică a Maicii Domnului din AD 2013 presa bisericească şi cea laică din România ne-a reamintit că onorabilul mitropolit al românilor bănăţeni, ÎPS Nicolae Corneanu, îşi serbează ziua de naştere. Nu era vorba de o sărbătoare ca oricare alta, ci era vorba de aniversarea a 90 de ani de viaţă, dintre care mai bine de jumătate închinaţi slujirii Bisericii şi semenilor. Cu acest prilej, colaboratorii de la Centrul Eparhial din Timişoara au pregătit un volum omagial în care se dă mărturie despre Omul şi opera sa. Lucrarea, în stilul volumelor omagiale, *festschrift-urilor* dedicate marilor personalităţi din diverse domenii, mai ales în Occident, dar preluate şi de mediul românesc al ultimilor ani, cuprinde, de fapt, două părţi. În prima parte, personalitatea ÎPS Nicolae Corneanu e prezentată de diverse personalităţi ale vieţii ecleziale şi academice româneşti. Astfel, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel vorbeşte despre atenţia şi responsabilitatea de care cel omagiat a dat dovadă de-a lungul activităţii sale, dar şi despre opera sa teologică bogată (p. 7-8). Secretarul general al Academiei Române, Păun Ion Otiman, creionează o scurtă prezentare biobibliografică a acestui membru de onoare al celui mai prestigios for academic românesc, iar Preasfinţitul Paisie Lugojanul, episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei, vorbeşte despre figura ÎPS Nicolae, izvorâtă din prisma misiunii şi activităţii pastorale realizate la Timişoara în cei peste 50 de ani de arhipăstorire.

Dacă în primele prezentări s-a insistat mai mult pe aspectele legate de activitatea misionar-pastorală şi administrativă, penultimul material al primei părţi din prezentul volum vine şi vorbeşte despre „modelul patristic al mitropolitului Nicolae". Materialul, aflat sub semnătura Conf. Dr. Claudiu T. Arieşan, vine să ne amintească faptul că ÎPS Nicolae a avut şi o carieră didactică promiţătoare, ajungând până la gradul de conferenţiar în cadrul Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu (actuala Facultate de Teologie „Andrei Şaguna"), el fiind un ucenic al Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman. Sub impulsul celui din urmă, ÎPS Nicolae va începe să scrie articole încă din perioada studenţiei bucureştene, la 20 de ani semnând primul articol, dedicat Sf. Ciprian al Cartaginei, publicat în *Foaia Diecezană* de la Caransebeş. Acesta a fost debutul scrierilor patristice ale Mitropolitului Nicolae, scrieri ce vor căpăta o amploare tot mai mare, chiar şi după alegerea sa în ierarhia superioară bisericească.

În încheierea primei părţi, Pr. Conf. Dr. Nicolae Morar face o analiză a întregii opere a Mitropolitului Nicolae Corneanu, vorbind despre teologie şi teologhisire, având în vedere că aceasta este „axa în jurul căreia se concentrează toată cugetarea şi scriitura ierarhului" (p. 23). ÎPS Nicolae a abordat teme de interes care au animat viaţa Bisericii, venind cu clarificări şi cu prezentarea poziţiei ortodoxe vis-à-vis de aceste teme. O altă preocupare a fost traducerea şi interpretarea literaturii patristice, având în vedere uimirea şi admiraţia faţă de această literatură, lucruri mărturisite de către ierarhul bănăţean, dar şi regretul că nu s-a reuşit traducerea în limba română a mai multor Sfinţi Părinţi din epoca primară care tratează aspecte ce sunt de mare actualitate chiar şi în zilele noastre. De altfel, Mitropolitul Nicolae a pus teologia în dialog cu realităţile vremurilor, abordând aspecte legate de modernitatea şi actualitatea teologiei creştine. Astfel, el arată cât de deschisă e învăţătura creştină faţă de noutate, faţă de raţiune şi de construcţiile ei.

Următoarele trei părţi ale volumului omagial vin să dea mărturie despre cele afirmate de părintele Nicolae Morar cu privire la opera şi temele abordate de către cel omagiat, aceste trei părţi fiind constituite din extrase din opera

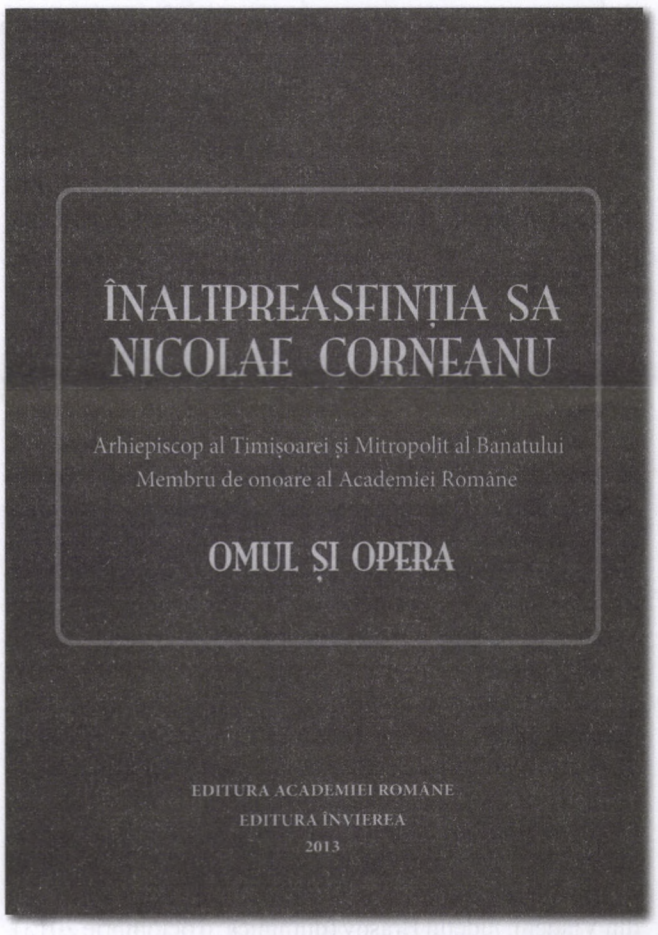

înaltului ierarh bănăţean. Astfel, regăsim în continuare 3 capitole referitoare la *teologie şi teologhisire, Literatura patristică în lectura, traducerea şi interpretarea Mitropolitului Nicolae Corneanu,* precum şi *Modernitatea şi actualitatea în reflecţiile şi meditaţiile Mitropolitului Nicolae Corneanu.*

Toate acestea nu fac decât să dea mărturie, într-o variantă sintetică, despre învăţătura de credinţă creştin ortodoxă propovăduită de cel omagiat, dar şi să suscite interesul pentru lectura operei sale impresionante ce se regăseşte cuprinsă în tomuri ce dau şi ele mărturie despre anvergura autorului rândurilor cuprinse în ele.

Emanuel TĂVALĂ

„La această sărbătoare binecuvântată, de împlinire a 90 de ani de viaţă şi de multă activitate misionară, aflate sub semnul rodirii binecuvântate şi împlinite în statornica slujire la Altarul Banatului, adresăm Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Nicolae calde doriri de sănătate, pace, bucurie şi mult ajutor sfânt de la Dumnezeu în păstorirea clerului şi a credincioşilor din Mitropolia Banatului."

† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

• TELEGRAFUL EVENIMENT •

ŞEDINŢELE CONSILIULUI EPARHIAL ŞI ALE ADUNĂRII EPARHIALE DIN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

În Aula „Mitropolit Ioan Meţianu" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna" au avut loc sâmbătă, 18 ianuarie, şedinţele Consiliului şi Adunării Eparhiale din Arhiepiscopia Sibiului. Şedinţele au fost precedate de Sfânta Liturghie şi un Te Deum oficiate de Preasfinţitul Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, şi un sobor de preoţi şi diaconi, în prezenţa IPS Mitropolit Laurenţiu şi a membrilor celor două organisme de conducere eparhială. După slujbele religioase, au avut loc şedinţele amintite, sub preşedinţia IPS Mitropolit Laurenţiu, alături de PS Episcop Andrei Făgărăşanul şi vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, pr. Ilarie Benchea.

La final, IPS Mitropolit Laurenţiu a oferit acte de cinstire tuturor membrilor Adunării eparhiale, ca semn de mulţumire şi apreciere pentru întrega activitate din mandatul care se încheie acum. Acte de cinstire au primit şi cei 11 protopopi din Arhiepiscopia Sibiului, prezenţi la lucrării Adunării Eparhiale, aflaţi, la rândul lor, la final de mandat.

Şi membrii onorifici ai Adunării Eparhiale au fost prezenţi la şedinţă şi au primit acte de cinstire din partea ierarhului. Un punct important pe ordinea de zi a fost participarea Arhiepiscopiei Sibiului la sprijinirea lucrărilor de zidire a „Catedralei Mântuirii Neamului", eparhia aflându-se pe locul al doilea în lista donatorilor. În anul 2014, Arhiepiscopia Sibiului îşi propune să rămână unul dintre principalii ctitori ai edificiului naţional-bisericesc.

Expunere asupra activităţii Arhiepiscopiei Sibiului pe anul 2013

Sub aspect **cultural-educaţional,** în cadrul programului privind ***Anul omagial al „Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena" şi Anul comemorativ „Dumitru Stăniloae", în Arhiepiscopia Sibiului*, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Dr. Laurenţiu Streza,** ***Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul Ardealului***, în calitate de redactor-şef al *Telegrafului Român* şi preşedinte al comisiei ştiinţifice a *Revistei Teologice,* a căutat ca aceste teme comemorative să se reflecte în paginile acestor două publicaţii eparhiale, prin studii şi articole de referinţă. Astfel, s-a publicat un număr special din *Telegraful Român* (nr. 19-20/2013) dedicat ***Anului omagial al „Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena"***.

Dintre manifestările cu **caracter comemorativ** prilejuite de ***Anul comemorativ „Dumitru Stăniloae" în Arhiepiscopia Sibiului,*** organizate cu binecuvântarea şi participarea **Î.P.S. Dr. Laurenţiu,** amintim: slujba parastasului pentru Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, în biserica din Vlădeni, judeţul Braşov (duminică, 6 octombrie 2013), cu participarea fiicei părintelui, Lidia Stăniloae, împreună cu alţi membri ai familiei, autorităţi locale, oameni care l-au cunoscut pe părintele Dumitru Stăniloae şi numeroşi credincioşi. Comemorarea Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae a continuat la Vlădeni cu mai multe comunicări ştiinţifice şi evocări.

Mitropolitul Ardealului a acordat **15** distincţii *Crucea Şaguniană pentru Mireni,* pentru sprijinirea şi apărarea *patrimoniului şagunian,* unor demnitari locali din Sibiu, Preşedintelui Consiliului Judeţean şi Prefectului din Sibiu, Generalului Academiei Militare şi Comandantului Inspectoratului de Jandarmi, unor membri ai Consiliului Eparhial şi ai Adunării Eparhiale, unor oameni de afaceri, precum şi unor demnitari ai judeţului Mureş şi rectorilor Universităţilor din Târgu Mureş, cu ocazia întrunirii Sinodului Mitropolitan în acest oraş, cât şi unor demnitari locali din Alba Iulia şi Deva.

Activitatea organismelor eparhiale

În anul 2013 au avut loc **4** şedinţe ale Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, în cadrul cărora s-au analizat şi s-au adoptat o serie de hotărâri de natură administrativă, culturală şi social-misionară, de o deosebită relevanţă pentru fiecare eparhie sufragană în parte. La acestea se adaugă şi o ***şedinţă comună*** a celor două mitropolii din Transilvania.

Activitatea misionară şi pastorală a Bisericii

O preocupare constantă şi responsabilă a **Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurenţiu** a fost *viaţa bisericească parohială*, fiind numiţi noi preoţi pentru toate parohiile vacante, care să corespundă exigenţelor pastoral-misionare, dar şi administrative. Astfel, în perioada anului 2013, au fost ocupate **13** parohii vacante, prin **7** preoţi transferaţi la ce-

rere şi **6** numiri de tineri teologi. În vederea îmbunătăţirii activităţii misionare din eparhie, au fost hirotoniţi, ca preoţi şi diaconi misionari, **4** tineri teologi, aflaţi la dispoziţia părinţilor protopopi.

La activitatea Chiriarhului locului se adaugă şi *activitatea pastoral-misionară* a **Preasfinţitului Andrei Făgărăşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.**

Pe baza îndrumărilor Sfântului Sinod, administraţia Arhiepiscopiei a întocmit ***situaţia confesională centralizată a populaţiei din Mitropolia Ardealului,*** pe baza datelor Direcţiilor de Statistică ale judeţelor Sibiu, Braşov, Alba, Mureş, Bihor, Covasna, Harghita şi Hunedoara, privind recensămintele populaţiei şi locuinţelor, din anii 1992, 2002 şi 2011, şi s-a făcut *analiza şi evaluarea* rezultatelor acestor recensăminte – din punct de vedere demografic şi confesional, pe baza analizelor efectuate la nivel eparhial şi mitropolitan, însoţite de concluzii şi propuneri pentru identificarea unor metode şi activităţi pastoral-misionare şi sociale care să conducă la stabilizarea şi consolidarea demografică şi confesională, întru întărirea Bisericii noastre Ortodoxe strămoşeşti.

În cadrul *Departamentului pentru tineret al Arhiepiscopiei Sibiului* s-a continuat editarea revistei *Cuvânt către tineri* – Supliment al „Telegrafului Român", adresată tinerilor din licee şi şcoli generale, precum şi cadrelor didactice, s-au realizat o serie de activităţi pastoral-culturale în şcoli şi licee şi s-a colaborat cu o serie de asociaţii de tineret şi de misiune culturală.

Î.P.S. Laurenţiu a coordonat procesul de învăţământ şi activităţile ştiinţifice din cadrul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. Activitatea de cercetare ştiinţifică a cadrelor didactice ale Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" s-a materializat prin publicarea de cărţi, studii, articole, recenzii şi predici, apărute la Editura „Andreiana" şi în publicaţiile: *Revista Teologică*, *Telegraful Român* şi *Îndrumătorul bisericesc*.

Sub atenta supraveghere şi coordonare a Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Laurenţiu a stat, în anul 2013, şi ***lucrarea social-filantropică*** a Eparhiei. Cu binecuvântarea Î.P.S. Sale, Departamentul social al Eparhiei a desfăşurat multiple proiecte şi acţiuni sociale în diferite centre sociale, cămine de bătrâni, orfelinate sau centre de zi. Pe parcursul anului 2013, au fost luate în evidenţa biroului de asistenţă socială peste **550** de persoane, iar Înaltpreasfinţia Sa a aprobat acordarea de ajutoare materiale (constând în alimente, îmbrăcăminte, încălţăminte) şi financiare pentru **592** de persoane. Ajutoarele financiare s-au acordat pentru problemele de natură medicală sau pentru unele situaţii de urgenţă: ajutor de înmormântare, ajutor de incendiu, ajutor pentru finalizarea studiilor, achitarea unor taxe la întreţinere etc.

Viaţa monahală în cuprinsul eparhiei

În Arhiepiscopia Sibiului viaţa monahală se desfăşoară în **32** de aşezăminte monahale (**18** mănăstiri şi **14** schituri). În anul 2013 s-a aprobat înfiinţarea unui nou metoc la Moeciu de Jos (Bran), jud. Braşov.

Activitatea de pregătire şi perfecţionare a clerului

În perioada 9-20 septembrie 2013 avut loc la Facultatea de Teologie „Sf. Andrei Şaguna" din Sibiu sesiunea de formare a preoţilor din cadrul Mitropoliei Ardealului. În anul 2013 au fost organizate şi două sesiuni pentru examenul de **capacitate preoţească** pentru **25** de candidaţi.

Aspecte şi preocupări privind locaşurile de cult

În anul 2013 au fost continuate lucrările de investiţii (restaurări, consolidări şi dezvoltări de imobile) la obiectivele cuprinse în patrimoniul Arhiepiscopiei Sibiului (corpul administrativ al Arhiepiscopiei, finalizarea Centrului de Conferinţe „Sfântul Andrei Şaguna", din cadrul Complexului Monahal Păltiniş, şi lucrări la alte imobile aflate în proprietatea Eparhiei).

Situaţia construirii de noi biserici este următoarea:

– în construcţie sunt **28** de locaşuri (**12** locaşuri de cult în mediu urban şi **16** în mediu rural);

– au fost încheiate lucrările şi au fost sfinţite **22** de locaşuri noi.

În privinţa reparării, restaurării şi întreţinerii locaşurilor de cult şi a altor edificii bisericeşti, care nu sunt monumente istorice, altele decât cele nou construite menţionăm că sunt în curs de reconstruire-consolidare şi de restaurare **71** de locaşuri de cult (8 în mediu urban şi 63 în mediu rural).

REDACTOR-ŞEF:
Î.P.S. Dr. LAURENŢIU STREZA

COLEGIUL DE REDACŢIE

Senior-editori: Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan. ***Editor:*** Pr. Dr. Savu Popa – *Consilier cultural*. ***Secretar de redacţie:*** Dr. Emanuel Tăvală. ***Membri:*** P.S. Andrei Făgărăşanul, Pr. Conf. Dr. Constantin Necula, Diac. Dr. Ştefan L. Toma, Pr. Dr. Cristian Muntean, Pr. Vasile Gafton. ***Responsabil ediţie on-line:*** Dragoş Boicu

ISSN 1223-8392

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se primesc pe adresa: Redacţia „Telegraful Român", 550179 – Sibiu, str. Mitropoliei, nr. 35; e-mail: *telegrafulroman@yahoo.com*. Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL pentru anul 2014 este de 48 lei; cod IBAN RO34 RNCB 0227 0360 5879 0001. BCR Sibiu, str. Emil Cioran, nr. 1. Cod fiscal 44 79 403

Tiparul executat la *Tipografia Şaguniana* – Sibiu